

SLOVENSKI JADRAN

LETO II., ŠTEV. 46

Koper, petek 13. novembra 1953

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Novo življenje na Krasu

Osmo obletnico proglasitve Federativne ljudske republike Jugoslavije praznujemo v sezanskem okraju v znamenju borbe za naše pravične meje. Ta borba se je začela že v letu 1945 ob osvoboditvi Trsta in še danes ni dobojevana.

Čprav smo v našem okraju od takrat že trikrat prestavljali mejnike, kaže, da jih bomo prestavljali še enkrat v najkrajšem času. Naš okraj je bil ustanovljen prav zaradi teh nenaravnih in krivičnih mej, ki obdajajo naš Kras in Istro. Gre za zelo obsežen teren od Brestovice na Krasu do Sočerge v Istri, ki ga ni bilo mogoče zaradi oddaljenosti kam pri-

tudi obrat radijske industrije. Ta obrat ima v letu 1954 plan proizvodnje 35.000 radijskih sprejemnikov znane znamke »Slavica«. Tovarna steklene galanterije, ki je pred dvema letoma pričela izdelovati steklene gumbe, se uspešno razvija, njeni proizvodi pa se množijo. Izdeluje razne ročaje za pohištvo, ogrlice itd. Ta tovarna, ki zaposluje danes že nad 60 delavcev, bo v bližnjem času ustanovila nov obrat te vrste v Kozini. V tem podjetju bodo zaposlili v bližnji bodočnosti okoli 300 ljudi. Letos je v Sežani pričela obratovati delno tudi nova moderna mlekarna, ki zbira vse mleko našega Krasa in Brkinov. Mehanična delavnica zaposluje okoli 60 delavcev mehanikov in popravlja vse vrste motornih vozil. V vasi Vrhovlje se dobro razvija industrija kraškega marmorja. Skupno z obratom v Koprivi zaposluje okoli 140 delavcev. Povpraševanje po kraškem marmorju je povsod veliko. Marmor »Repena« je znan širom svetovnih tržišč. Zato se kolektiv tega podjetja trudi, čim bolj mehanizirati svoje obrate, ker le tako bo možno s svojimi proizvodi konkurirati na svetovnem tržišču. Najmočnejši delovni kolektiv v okraju je kurilnica JDŽ v Divači s svojimi 500 delavci, ki vzdržujejo številni železniški park Primorske in Istre.

Zdrava voda za naše Kraševce

Tako se je razvilo življenje na Krasu in dalo kruha številnim družinam. Te bi spričo nemogoče meje, ki je odrezala od nas naši mesti Trst in Gorico, morale iskati zaslужka v drugih krajih. Pri vseh teh gradnjah je imelo važno vlogo v okraju Okrajno gradbeno podjetje v Sežani, ki je zgradilo v teh letih večino novih zgradb, med njimi več stanovanjskih objektov ter opravilo druga važna javna dela.

Trenutno je med gradnjami najvažnejši prav gotovo kraški vodovod, ki se razteza od Dornberga do Sežane, kjer čaka poleg prebivalstva na vodo tudi več industrijskih in družbenih objektov: mlekarne, tovarni pletenin in steklene galanterije, nova bolnica za TBC in drugi. Poleg 75 milijonov, ki jih je bilo doslej

uporabljenih za ta vodovod, bo potrebnih še nadaljnjih 100 milijonov, da bodo naši Kraševci dobili zdravo vodo po vseh vaseh. Razumljivo je, da bo ta vodovod na naši zapadni meji tudi zelo važen v strateškem pogledu.

V prihodnjih letih bo potrebno take vodovode graditi tudi v Brkinih in Istri, kjer je vprašanje vode prav tako zelo kritično.

Elektrifikacija podeželja največje delo

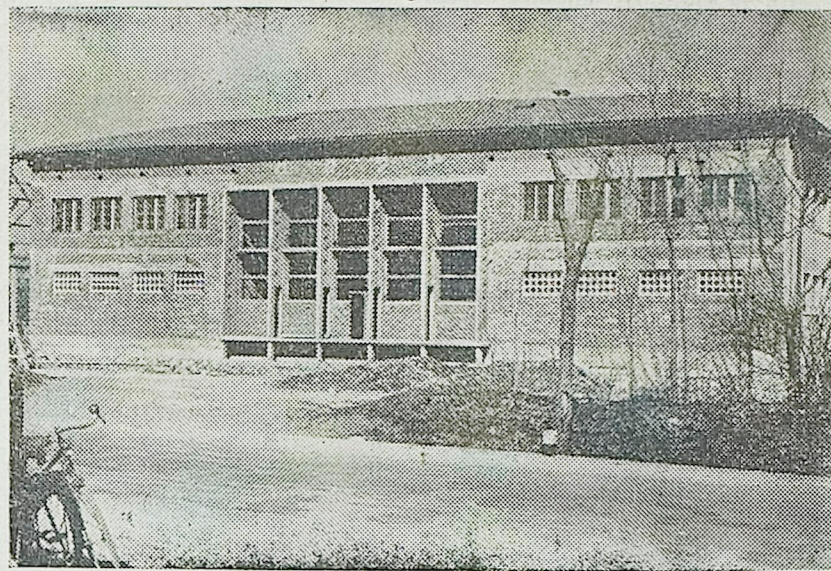
Največje delo po osvoboditvi v našem okraju je bila elektrifikacija podeželja. V sedmih letih je bilo elektrificiranih kar 34 vasi, v drugih štirih pa elektrifikacija še ni končana. Tudi ti kraji bodo dobili električno luč do konca leta. Na električno luč čakajo poleg navedenih le še štirje zaselki v občini Komen, potem pa bo elektrifikacija celotnega okraja končana. Za te predele pomeni velik gospodarski in kulturni napredek, če le pomislimo na vse koristi, ki nam jih daje električna energija.

Veliko delo je bilo opravljeno do sedaj pri obnovi podeželja, pa čeprav slednja še zdaleč ni pri kraju. Preveliko je bilo opustošenje okupatorja: 965 stanovanjskih in 1252 gospodarskih poslopij je bilo uničenih. Od teh je bilo do letos obnovljenih 622 stanovanjskih in 286 gospodarskih poslopij, za kar je bilo uporabljenih nad 100 milijonov dinarjev. Obnova še mnogih stanovanj in mnogih gospodarskih poslopij je v okraju zelo nujna, ker ti porušeni objekti vidno ovirajo razvoj gospodarstva v okraju. V Komnu, kjer večina gospodarskih poslopij še čaka obnove, je število goveje živine nasproti predvojnemu stanju padlo za skoraj 500 glav živine in to predvsem zaradi pomanjkanja gospodarskih poslopij.

Še več kot 150 milijonov dinarjev je okraju potrebnih, da bi v celoti popravili opustošenja okupatorja v okraju.

Boj s klavirno dediščino preteklosti

Socialistična misel je v teh letih pridrila tudi v kmetijstvo, ker je

Novozgrajena moderna mlekarne v Sežani, ki jo zdaj opremljajo s stroji

znano, da je bilo v Istri in na Krasu najbolj zaostalo. V okraj so pridrili prvi kmetijski stroji, traktorji in rigolni plugi ter zaorali nove površine vinogradov na Krasu in v Istri. Splošne kmetijske zadruge postajajo bolj in bolj proizvodne enote, ki iščejo predvsem pot za boljše proizvodnjo in večji hektarski donos s skupnimi naporii vseh njenih članov. Vzporedno s kmetijstvom rešujejo sedaj uspešneje vprašanje pogozdovanja kraških goličav. Čez 3000 ha pogozdujejo načrtno, za kar skrbi Sekcija za pogozdovanje Krasa pri OLO, ki zaposluje pri jesenskih delih za pogozdovanje nad 600 delavcev.

K uspehom socialistične graditve v okraju moramo nujno pristeti še uspehe na kulturno prosvetnem polju. Svobodni Kraševci hočejo čimprej nadoknaditi, kar so izgubili v času 25-letnega suženjstva pod Italijo. To potrjuje v okraju 77 prosvetnih društev, številni pevski zbori, 9 novih zadržnih domov, 5 nižjih in 1 višja gimnazija, glasbena šola, nad 50 osnovnih šol, gradnja novih šol v Kovčicah, Gračišču itd.

Zdravstvo

Temu sledi še razvoj ljudskega zdravstva v okraju: lepa, nova, moderna bolnica v Sežani bo v ponos Krasu in v veliko korist za TBC obolelih bolnikov. Zdravstvena služba se izpopolnjuje. Ureditev splošnih ambulant v Sežani, Komnu, Materiji in Podgradu je v veliko korist našim delovnim ljudem.

Ti uspehi nekaj let po osvoboditvi v po silih razmer ustanovljenem okraju na Krasu, ki si je moral vse na novo postaviti, odražajo prizadevnost, vztrajnost in zavest svobodnih socialističnih ljudi našega Krasa. Slednji se zavedajo, da morajo biti vedno najboljši in najzvestejši v obrambi naših meja tu na zahodni meji naše socialistične domovine.

S takimi uspehi praznujejo letos naši Kraševci, Istrani in Brkinci 8. obletnico proglasitve naše republike, svobodne države delovnih ljudi Jugoslavije. Trdno zaupajo v našo neusahljivo moč in graditvi hočejo dalje brez prestanka, da bo naše življenje v naši socialistični domovini prijetno.

Pocenitev tekstilnega blaga

Delovni ljudje niso že dolgo časa sprejeli s takim zadoščenjem neke novice, kot so sprejeli vest o znižanju cene tekstilnega blaga. Mogoče je podeželje še bolj trdo občutilo visoke cene tekstilnemu blagu kot mesta.

Delovni človek obrabi in raztrga obleko veliko prej kot nameščenec v uradu. Veliko je bilo negodovanja prav zaradi visokih cen tekstila. Napori naše tekstilne industrije, da bi zadostila vsaj najnujnejšim potrebam, so bili zavirani od uvoza surovin iz inozemstva. Letos je bila tekstilna industrija preskrbljena s surovinami in je izpolnila proizvodnjo. Se pravi, da je zadovoljila potrebe notranjega tržišča.

V skladu s tem, je bila izdana u-

redba, po kateri se znižajo cene tekstilnemu blagu za povprečno 23%. V podrobnosti je znižanje naslednje: bombažne tkanine 26%, tkanine iz mikane volne 18%, tkanine iz česane volne 15%, tkanine iz umetne svile 35%, tkanine iz naravne svile 20%, bombažne konfekcijske 20%, volnene konfekcijske 15%, nogavice 35%, bombažna trikotaža in pozamantenija 18%, volnene trikotaže 15%, bombažni sukanec 20% in pletilna volna 15%.

Tekstilno blago je v prodaji po znižanih cenah od 9. novembra dalje. Praktično je potrošnikom lažje priti do tako potrebne obleke. Poleg dobre letine, bo tudi ta ukrep pripomogel k še večjemu izboljšanju življenjske ravni naših delovnih ljudi.

Opozorjamo bralce našega tednika, da smo v današnji številki začeli na 10. strani objavljati pustolovski in vohunski roman
Bojana Šinka

»ZADEVA 1949«

Roman ilustrira akademski kipar Jože Pohlen.
NAROČITE SE TAKOJ NA »SLOVENSKI JADRAN«

Žična žaga za rezanje marmornatih plošč

ključiti. Tako je nastal ta okraj brez vsake gospodarske osnove, brez pravega središča, bogat edino na zavesti trdoživih Kraševcev, Brkincev in Istranov, prav tako bogat na stoletni gospodarski in družbeni zaostalosti, podedovani od italijanskih »kulturonoscev«.

Danes — po osmih letih naporov in vztrajnega dela vsega ljudstva in ljudske oblasti — se polagoma zboljšuje. Na Krasu so zrastle številna podjetja, ki danes zaposlujejo naše ljudi s Krasa in iz Istre, ki jih skopa kamnita zemlja ne more preživljati.

Prve nove tovarne na Krasu

Med prvimi je začela poslovati mizarska delavnica v Divači z obrati v Dutovljah in Vrhovljah, kjer je zaposlenih 80 mizarjev, ki s svojimi kakovostnimi izdelki pohištva uspešno nastopa na tržišču. Mizarska podjetja so bila ustanovljena tudi v Materiji, Brezovici, Komnu, Klancu in Senožečah; sploščka zato, da opravljajo mizarska dela pri obnovi podeželja, sedaj pa zato, da zadoščajo potrebam naročil naših ljudi.

V novem upravnem centru okraja, v Sežani, kjer prej razen številnih gostiln in nekaj trgovin ni bilo nobenega proizvodnega podjetja, imamo danes prve nove tovarne na Krasu. V bližini postaje je zrastle lepa tovarna pletenin, ki zaposluje danes 130 žensk-pletilk. V isti stavbi, ki je zelo obširna, je pričel s proizvodnjo

Notranjost Radio-industrije v Sežani

TRST V KRVAVEM plašču gospoda Pelle

Takoj po 8. oktobru so jugoslovanski narodi s svojim vodstvom na čelu z odločno akcijo preprečili takojšnjo in krivično izvedbo angloameriškega diktata o Trstu in coni A. Tudi italijanski cunjasti imperalisti so morali to ugotoviti in požreti še eno grenko slino, ko je proti temu diktatu vstalo skoraj vse demokratično javno mnenje v svetu. Izvedba diktata je tako obstala na mrtvi točki, s čemer pa se gošpodje v senci Vatikana nikakor niso sprijaznili. Bolj se je odmikal 8. oktober, bolj jim je rasel nenasitljivi apetit po Trstu in naši zemlji.

Prav zaradi tega so v Rimu pripravili poseben načrt. S izizvalnimi demonstracijami že znanih pobalinskih škvader, ki so takega početja že večje od lanskega marca, so hoteli dvigniti vsaj nekaj desetisoč Tržčanov. V ta namen so izkoristili praznovanje 3. in 4. novembra, ko so kot dodatek poslali v tržaško mesto razne brzopetne bojovnike z vojaškimi kapami. Tako so se že 3. in 4. novembra začeli prvi poskusi, ki so ustvarili prve vzroke z aretacijami nekaterih fašistov. Zadržanje policije je bilo več kot sumljivo. Poslala je na demonstrante neverjetno obilna sredstva, pa jih kljub temu ni razgnala, dokler se na večer sami niso utrudili. Takšen je bil torej začetek. Kako se je stvar nadaljevala, je našim bralcem že znano. Prišli pa moramo, da so bile glavne faze izizvalnih izgrediv: provociranje fašistov, sumljivo zadržanje policijskega poveljstva, Santinova provokacija s »ponovno posvetitvijo cerkve«, Rimu potrebni mrtvi kot argument za novo izsiljevanje, vnaprej pripravljene zahteve po prevzemu poveljstva civilne policije, kar naj bi bil prvi korak k izvedbi diktata in proglas irendentistične »stavke«.

Ko je večina svetovnega tiska priznala odgovornost italijanske vlade za fašistične nerade v Trstu in ugotovila krvavo sled, ki je vodila iz Trsta v Rim, je moral vstati v britanski spodnji zbornici celo gospod Eden in priznati, da so nerade organizirali uvoženi neofašisti. Pozval je tudi italijansko vlado, naj ukroti izizivače. Jugoslovanska vlada je poslala Edenu svoje predloge za ublažitev nevarnega položaja in poudarila, da je le na enakopravni podlagi mogoče začeti reševanje tržaškega vprašanja.

Načrtno pripravljano in inscenirano prelivanje krvi v Trstu je opozorilo svet na nevarnost, ki jo predstavlja za mir v svetu obnavljanje fašističnih metod, ker hoče Italija izkoristiti teroristična sredstva za doseg svojih imperialističnih ciljev. Kakor pa smo videli, se ameriška in britanska vlada ne zavedata v popolni meri posledice njune politike osmega oktobra. Njuna aktivnost ni pokazala nobenih resnih znakov, da nameravata prekiniti z italijanskimi ekspanzionisti, katerim sta do sedaj do skrajnosti popustila in nista s tem ničesar pridobila.

Stvar pa se je kljub temu odvijala

po vnaprej določenem načrtu, ki ga ni bilo prav nič težko spregledati. »Žrtve«, ki so bile Rimu tako krvavo potrebne, so padle. Naročeni fašistični razgrajalci so svoje delo opravili, tiste fašiste, ki so pri tem izgubili življenje, pa so proglasili v madrepatriji kot »heroje patriotizma« in jih zasuli z venci »slave«. V nedeljo popoldne so jih v Trstu pokopali, zvečer pa je spregovoril Tržčanom in italijanskemu narodu po radiju gospod Pella. Kot svetopisemski Pilat si je najprej opral z rok kri, ki je bila prelita po njegovem naročilu, nato pa izjavil, »da zahteva in vztraja, da se popolnoma osvetlijo okoliščine, ki so pripeljale do prelivanja krvi«. Na njegovo veliko žalost pa so te okoliščine že dovolj osvetljene. Tudi izjava tržaškega fašističnega vodje Colognatija, ki je neposredno pred krvavimi dogodki v Trstu izjavil, da v Trstu »diši po krvi«, Bartolijev opomin irendentističnim svetovalecem v tržaškem občinskem svetu, naj v teh dneh »ne puščajo svojih otrok na ulice«, ker bo »precej vroče«, priliv v Trst nekaj tisočev fašističnih škvadristov iz Južne Italije, značaj irendentistične proslave v Sredipolju, razbijanje slovenskih in irendentističnih ustanov v Trstu ter ves razplet fašističnega rohnjenja in izizivanja preveč jasno osvetljuje okoliščnosti, ki so dovedle do prelivanja krvi.

Najtemeljitejšo in najprepričljivejšo pojasnitev teh okoliščin pa je dal gospod Pella sam v svojem nedeljskem govoru po radiu: »Mrtvi v Trstu ne vpijejo po masčevanju, temveč zahtevajo pravico, zaradi katere so umrli. In za to pravico se bo vlada Rima, vlada Italije še nadalje borila.«

Kri je prelita — del poti do cilja pa prehojen. To, kar se je moralo v Trstu zgoditi, se je zgodilo. Sedaj ko so planirane žrtve že v grobu, pozivajo vsa tržaška irendentistična glasila k miru in redu. Pred nekaj dnevi so prav ta glasila hujskala nespametno in golobrado mladino iz srednjih šol, ki si sama še ni ustvarila lastnega pogleda na življenje in svet.

Ce ni na ulicah plačanih fašističnih razgrajalcev, je v Trstu mirno. Celo policija je, kaže, prepričana, da so minili dnevi metanja bomb. Ni več jurišnih policijskih odredov pred palačo prefekture. Tržaške množice pa poveljem iz Rima niso sledile, zato gospod Pella kljub vsem naporom ni izsilil ničesar.

Po teh krvavih tržaških dogodkih z blagoslovom ameriške in britanske vlade pa so odpotovali v Beograd predstavniki tržaških Slovencev z namenom, da pojasnijo politični položaj Slovencev cone A in iz Trsta. Sprejel jih je tudi maršal Tito, ki je obljubil, da Jugoslavija nikoli ne bo odrekla svoje pomoči, zlasti ne v takih časih, ko grozi zaradi organiziranih izizvalnih demonstracij slovenskemu življu in njegovemu imetju največja nevarnost.

Tudi novi izredni in opolnomočeni veleposlanik ZDA v FLRJ g. Ja-

mes W. Riddleberger je prispel te dni v Beograd. Izjavil je med drugim: »Mi vsi želimo, da bi našli miroljubno rešitev tržaškega vprašanja. Opazil sem in pozdravljam dokaze, ki jih je jugoslovanska vlada nedavno dala s tem, da želi, kakor tudi mi, miroljubno rešitev, ki bi bila sprejemljiva za vse. Prepričan sem, da bomo takšno rešitev našli.«

Za takšno rešitev je dala jugoslovanska vlada že nešteto predlogov, ki pa jih obe zapadni velesili nista upoštevali in nista hoteli prekiniti z italijanskimi izsiljevalci. Toda tudi irendentistični in fašistični izgredivi niso prikrili protitalijanskega razpoloženja tržaških množic, ki si želijo vse drugo prej, samo Italije ne. Tega ni mogel gospod Pella prikriti niti s krvavim plaščem izizvalnih demonstracij minuli teden.

POD SONCEM »DVATISOČLETNE KULTURE«

— Dal bi jim vetra, ako bi vedel, ako niso to morda demokrati!

Uradni jugoslovansko-avstrijski razgovori na Dunaju

Naš sekretar za zunanje zadeve Koča Popović se mudil te dni na uradnem obisku v Avstriji. Njegov obisk je padel ravno v čas, ko svetovno javnost najbolj zanima vprašanje Trsta. Ze pred svojim odhodom na Dunaj je Koča Popović izjavil, da so avstrijski interesi v Trstu in

Sprehod PO SVETU

SPORAZUM O STALNEM SEKRETARIATU BALKANSKEGA PAKTA

V Beogradu je bil pred dnevi podpisan sporazum o stalnem sekretariatu Balkanskega pakta. Podpisali so ga z jugoslovanske strani državni sekretar za zunanje zadeve Koča Popović, z grške in turške pa oba veleposlanika. Sporazum je napravljen v francoskem jeziku in potrjuje, da jo Balkanski pakt zgled miroljubnega sodelovanja ter dokaz uspehov, ki jih je mogoče doseči med narodi na temelju enakopravnosti in vzajemnega spoštovanja.

MOSADEK PRED SODIŠČEM

Ze v soboto se je začela proti bivšemu predsedniku perzijske vlade Mosadeku kazenska razprava. Kakor je znano, je Mosadek obtožen vele-

izdaje in poskusa strmoglavljenja sedanjega režima. Pred sodiščem zatrjuje Mosadek, da ga isto nima pravice soditi, ker se ima še vedno za zakonitega predsednika vlade.

Tudi s svojim uradnim zagovornikom se je Mosadek sporekel, končno pa ga je odklonil in izjavil, da se bo sam branil.

NADALJEVANJE VOJAŠKIH RAZGOVOROV MED FLRJ, GRČIJO IN TURČIJO

V jugoslovanski prestolnici so se pričeli v terek popoldne razgovori o vojaškem sodelovanju s predstavniki grškega, turškega in našega generalštaba. Ti razgovori so nadaljevanje onih, ki so jih pričeli februarja letos Ankari, nadaljevali pa julija v Atenah.

Na svojem beograjskem sestanku bodo predstavniki treh generalštabov proučili osnove napredovanja tristranskega vojaškega sodelovanja, kakor tudi odgovarjajoče oblike, ki jih je treba dati temu sodelovanju.

KONFERENCA NA BERMUDIH V ZAČETKU DECEMBRA

Tri zahodne velesile so sporočile, da je bilo sklenjeno, da se konferenca treh, ki bi morala biti že preteklega julija, skliče od 4. do 8. decembra na Bermudih. Eisenhower in Foster Dulles bosta predstavljala ZDA, Joseph Laniel in Georges Bidault Francijo, Winston Churchill in Antony Eden pa Veliko Britanijo.

SPLETKE OKROG RATIFIKACIJE POGODBE

O SKUPNI EVROPSKI OBRAMBI
Zahodnonemški diplomatski krogi poudarjajo, da je negativni sovjetski odgovor na zadnjo zahodno noto pozitivno vplival na razpoloženje francoskega parlamenta v korist ratifikacije pogodbe o skupni evropski obrambi. Zahodnonemški kancler Adenauer je izrazil prepričanje, da bodo parlamenti Francije, Italije in Belgije najpozneje do spomladi ratificirali pogodbo o skupni evropski obrambi.

Izvedelo se je tudi, da bi rada Sovjetska zveza vsilila vzhodnonemsko vlado kot soudeleženca pri razgovorih o nemškem vprašanju.

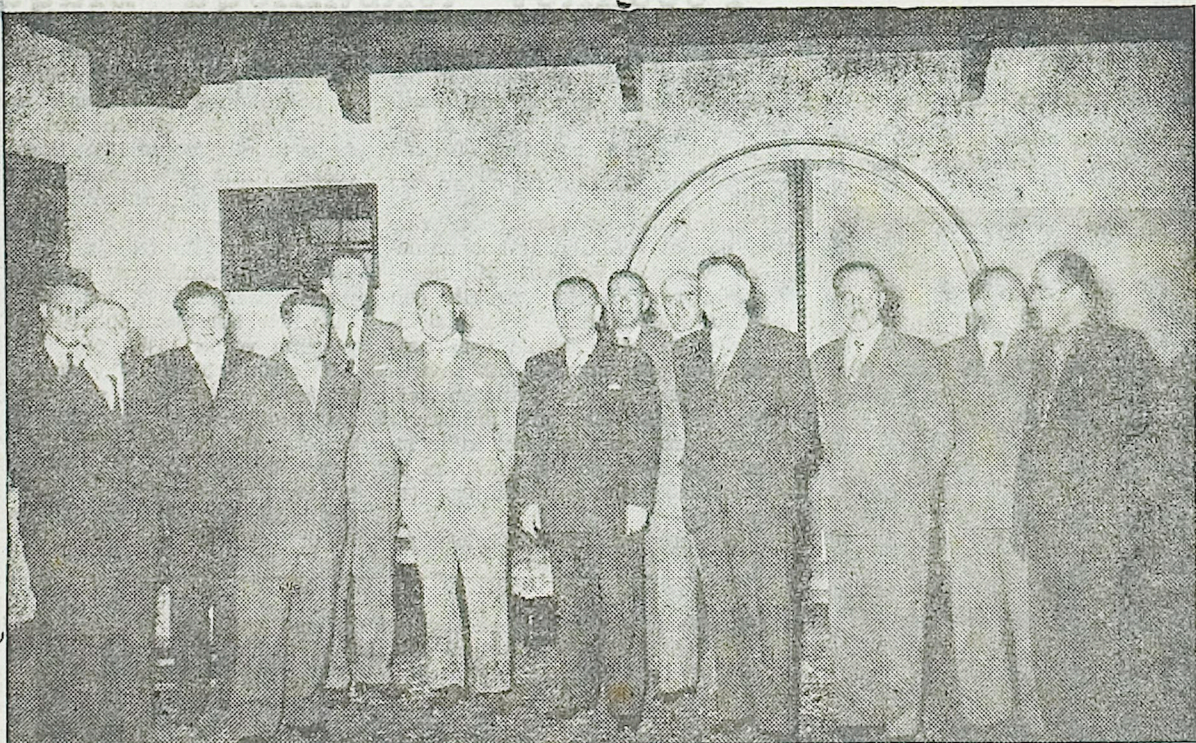
Kominformisti škvadristi

Vidljivo vlogo v Trstu že dobro poznamo. Ničče pa ni pričakoval, da se bo ta neslani izdajalec izrazil tako odkrito, kot je storil to v teh dneh v zvezi s neslavnim prelivanjem krvi italijanskih škvadristov.

Se nikoli ni tako odkrito nastopil proti Slovincem in Jugoslaviji, še nikoli ni v toliki meri izlil iz sebe vse svoje mržnje in italijanskega šovinizma.

Uspel je zavesti nekoliko tržaških delavcev, uspel je te ljudi uspraviti v borbi za delavske pravice, za svobodo in mirno sožitje italijanskega in slovenskega življa v Trstu. Sedaj je šel dalje. Nastopil je odkrito pot Mussolinijeva fašizma.

Ze prej je izrazil na neki svoji tiskovni konferenci, da se bo boril proti jugoslovanski vojski, sedaj pa je v nekem članku v svojem glasilu napisal, da je škoda, da so njihove sile krvavele proti policiji, da bi bilo bolje, da bi te sile prihranili za borbo proti Jugoslaviji, proti Slovincem. Isto svojo misel je potrdil na zasedanju mestnega sveta, ko je trdil, da je glavni sovražnik Trsta »stitevstvo« in da bi morali organizirati skupno fronto proti tej nevarnosti. Radi verjamemo izdajci Vidaliju, da je zanj glavni sovražnik vsak naš pošten človek, zato ga tudi razumemo, da nas proglasa za sovražnike. Hvaležni smo mu le v toliko, da se je to upal povedati odkrito, da bodo naši ljudje v Trstu, ki jih je zavedel, spoznali njegovo izdajalsko vlogo. O Vidaliju se skroda ne spleča niti govoriti, ker je to tako klavarna izdajalska figura, da jo pomete najhlahejši veterček. Škoda, ki jo je ta demagoški izdajalec, provokator in agent povzročil delavskemu gibanju, pa bo občutna še nekaj časa, vendar kar je poštenega med njegovimi pristaši, bo spoznalo prej ali slej svojo zmožnost. Zdel delavski človek ne more za dolgo podleči še tako prefinjenemu agentu.

Delegacija slovenskih predstavnikov iz cone A na obisku pri maršalu Titu

Če v Italiji niso sposobni resno razmisliti, potem morajo to storiti drugi narodi in vlade

V veliki Unionski dvorani v Ljubljani je govoril v torek popoldne predsednik Zveznega izvršnega sveta in poslanski kandidat za zvezno ljudsko skupščino za mesto Ljubljana Edvard Kardelj. Zborovanju je prisostvovalo okrog 1500 ljudi.

Edvard Kardelj je v svojem govoru ponovno poizvel Italijo in zahodne države na kompromisno sporazumno rešitev tržaškega vprašanja.

Podpredsednik izvršnega sveta je med drugim poudaril: »Sedimo za zeleno mizo in poiščimo kompromisno rešitev s perspektivo za bodoče italijansko-jugoslovansko sodelovanje: potem bo marsikaj pri reševanju tega vprašanja lažje, kot pa se to danes zdi. Sodelovanje med Jugoslavijo in Italijo je še vedno mogoče kljub težkemu sporu zaradi Trsta. Se več, sodelovanje je nujno zaradi zaščite miru.«

»Mi nikomur ne grozimo«, je nadaljeval Kardelj, »in tudi danes smo daleč od tega, da bi hoteli z oržjem reševati tržaško vprašanje. Toda mi smo do skrajnosti odločeni braniti svojo neodvisnost in svoj mir in ne dovolimo, da drugi razpolagajo z našimi nacionalnimi pravicami, z našim nacionalnim ozemljem, a da nas pri tem ne vprašajo niti za naše mišljenje in voljo.«

»Samo eno mi ne bomo storili«, je nadaljeval Kardelj. »Mi nikdar ne bomo kapitulirali pred politiko izvršenih dejstev, ki se vodi v interesu italijanskega imperializma. Če bi odgovorni krogi v Italiji bili dejansko pripravljeni odpovedati se svojim imperialističnim načrtom in barbarskemu iztrebljenju našega ljudstva, ki je še vedno na italijanskem ozemlju, kar je Italija delala in še vedno dela od 1918 do danes, ne bi bilo težko doseči sporazuma o tržaškem vprašanju.«

V nadaljevanju svojega govora je Kardelj poudaril, da je Jugoslavija dala zadosti dokazov svoje pripravljenosti za doseg sporazumne rešitve tržaškega vprašanja. Kardelj se je posebno zadržal ob predlogih o četvorni in petorni konferenci.

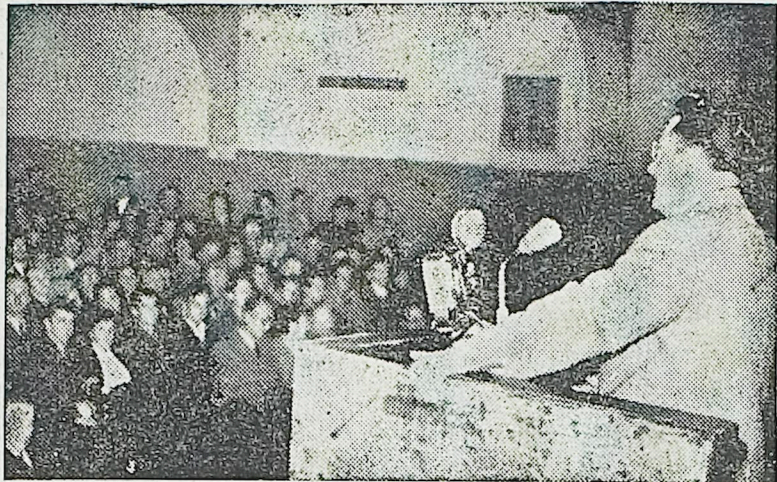
»Mi smo predložili četvorno konferenco, je dejal Kardelj, s ciljem, da se podvzamejo ukrepi za zmanjšanje napetosti, ki jo je izzval sklep od 8. oktobra. Namesto tega so nam sugerirali konferenco petih držav, ki bi imela popolnoma drugi dnevi red. Mi naravno nismo imeli in nimamo nič proti udeležbi Francije na tej konferenci, toda ta sugestija bi bila za nas po vsebini predloženega dnevnega reda nesprejemljiva. Vendar, je nadaljeval Kardelj, mi nismo te sugestije popolnoma odbili, mi smo tudi nadalje pripravljeno iti na vsako konferenco, pod pogojem, da se ne preudaremo stališča v zvezi s sklepom od 8. oktobra in da se nič ne bo spremenilo v Trstu in oziroma s enostranskimi sklepi, dokler se ne doseže sporazumno rešitev.«

Kardelj je opozoril, da je Italija odbila vse jugoslovanske predloge in vztrajala na predhodni izvedbi angloameriškega sklepa kot pogoju za svojo udeležbo na konferenci. O čem bi tedaj razpravljala ta konferenca, se je vprašal Kardelj in dal naslednji odgovor: »Očitno o nadaljnjih italijanskih zahtevah na cono B. Toda potrebno je še enkrat poudariti: o italijanskih zahtevah na cono B se mi ne bomo z italijansko vlado nikoli pogajali, niti sedaj niti v bodoče.«

V zvezi z izgredi v Trstu je Kardelj poudaril, da so bili ti izgredi sugerirani s ciljem, da se izvede pritisk na zahodne sile, da rešijo tržaško vprašanje z diktatom. »Mi smo o tem obvestili zainteresirane vlade in dali nove predloge in sugestije, ki se ne nanašajo na nekatera teritorialna vprašanja, temveč izključno na proceduro priprav za konferenco.«

Po besedah jugoslovanskega podpredsednika je izzivanje takih neredov v Trstu odkrito dejstvo, da z italijanske strani ne gre same za cono A. »Vsem je znano, je dejal Kardelj,

da je Jugoslavija pripravljena pod določenimi pogoji priznati italijansko suverenost nad mestom Trstom v sporazumno določenih mejah. Italijanska histerija ni torej nastala samo zaradi slovenskih vasi v coni A. Stvar je v tem, da Italija ne želi sporazuma z Jugoslavijo, temveč diktat. Ona želi ta diktat, da bi spremenila tržaški konflikt v konflikt med Jugoslavijo in zahodnimi državami. Glavni cilj Italije je

Tovariš Edvard Kardelj med govorom v Unionski dvorani

spodkopovati prijateljske odnose med Jugoslavijo in zahodnimi državami. Glavni cilj Italije je spodbuditi prijateljske odnose med Jugoslavijo in zahodnimi silami in izrabljati atlantski pakt kot oporišče za svojo protijugoslovansko politiko. Pristašem italijanske ekspanzionistične politike na Balkanu je jasno, da bi takšni načrti pretrpeli klavni fiasko, če v ta protijugoslovanski komplot ne bi uspeli pritegniti tudi drugih sil.«

»Ta italijanska politika, je nadaljeval Kardelj, ni usmerjena samo proti Jugoslaviji, temveč proti miru, na katerem so zainteresirani vsi narodi. Taka politika je v prvi vrsti

protievropska, ker ruši zaupanje evropskih narodov v možnost skupne obrambe. Ona konec koncev spodkopa tudi sam atlantski pakt in ga hoče spremeniti v orožje italijanske osvajaške ekspanzije.«

Tendence popuščanja takšnim italijanskim ciljem, ki se javljajo na Zahodu, je Kardelj ocenil kot destruktivne. V skrajni liniji gre za kupovanje italijanskega sodelovanja v evropski obrambni skupnosti za ce-

Morda so nekateri rimski prenaševalci te dni tako goreči, ker menijo, da so bila naša opozorila samo bluf. Če se pečajo s takimi kombinacijami, potem se usodno motijo. Naj oni nas ne sodijo po sebi. Mi vemo, da je bluf njihovo staro in dobro znano orožje, in tudi to pot skušajo z blufom izsiljevati zahodne vlade za nadaljnja osvajanja proti Jugoslaviji. Toda mi bomo samo naše upravičene nacionalne pravice in zato v naši politiki ni nobenega prostora za bluf.

Mi se prav dobro zavedamo, da če bi Italija nadaljevala z dosedanjim protijugoslovanskim kurzom, bi razvoj prišel do točke, da bi italijanskemu imperializmu morali reči stoj! Ker se tega dobro zavedamo in ker smo globoko prepričani, da dajanje koncesij ni doslej zaustavilo še nobenega osvajačca, ampak ga je še ohranilo, zato smo že danes, na prvem začetku obnavljanja rimskega imperializma, trdno odločeni reči: niti koraka dalje!

Mi drugega izhoda nimamo. Kajti, če bi ravnali drugače, potem bi prenehali biti neodvisna država in svobodno ljudstvo. Zato opozarjamo, da se v Italiji ponovno igrajo z ognjem in naj mislijo o posledicah, ki lahko nastanejo. Toda če v Italiji niso sposobni resno razmisliti, potem morajo to storiti drugi narodi in vlade, ki se jih to tiče.

Ob koncu svojega govora o tržaškem vprašanju je Kardelj poudaril, da je tržaško vprašanje mogoče rešiti, ako se začne z demokratičnim svobodno ljudstvom. Potem ko je poudaril, da je sporazumna rešitev edina pozitivna in dopustna rešitev, je Kardelj izrazil prepričanje, da so v Italiji vsekakor sile, ki so pripravljene pravilno pretehtati vse te elemente, ki so pripravljene razumeti, da bi konstruktivni sporazum v Jugoslavijo odprl perspektive italijansko-jugoslovanskega sodelovanja. Da bi pa te sile prišle do izraza, je po Kardeljevem mišljenju potrebno, da italijanski imperialistični kričarji dobe dostojen odgovor na njihova neodgovorna izzivanja.

VOLITVE V ZBORE PROIZVAJALCEV NA PRIMORSKEM

Izvolili smo najboljše iz delavskih vrst

Postojnska

Prejšnji teden so bile tudi v postojnskem okraju volitve v okrajni zbor proizvajalcev, in sicer ločeno industrijska skupina in kmetijska.

Okrajni zbor proizvajalcev v Postojni ima 35 članov, in sicer 22 zastopnikov industrije, obrti, prometa in trgovine ter 13 odposlancev kmetijstva.

Konkurenca je bila zelo huda, saj so volivci iz industrijske skupine morali svoje okrajne poslance izbrati kar med 71 kandidati, kmetijski pa svojih 13 med 50 kandidati.

Med industrijski so bili izvoljeni: Področje Postojna: Presl Niko, Poljšak Anton, Ogrižek Franc, Humar Slavko, Turk Al., Dekleva Franc, Završnik Rudolf in Knel Anton.

Področje Ilirska Bistrica: Kim Josip, Derencin Franc, ing. Lenič Jože, Štemberger Anton, Grlj Drago, Šenkine Rudi.

Področje Pivka: Damej Ivan, Grmek Karl, Baraga Rafael.

Področje Cerklja: Segar Andrej, Premrov Jože, Troha Anton, Muha Franc in Lovrič Ivan.

Pripomniti moram, da so zlasti v industrijski grupi izvoljeni poslanci v okrajni zbor proizvajalcev večinoma namuščenci. Med njimi je vse premalo ljudi s proizvodnih mest, izva strojev ali ročnih delavcev, ki bi predvsem sodili v okrajno skupščino. Volilna udeležba je v industrijski grupi bila zelo velika, lahko rečemo stoodstotna, če odračunamo volivce,

ki so trenutno na orožnih vajah, in pa reducirano delovno silo, ki jo je zlasti po sezonskih gradbenih podjetjih veliko.

Ne tako v kmetijski grupi! Tu je bila udeležba 79,02 %. Na to so sicer tudi vplivali volivci, ki so na orožnih vajah, ni pa tukaj nobenih odpuščenih delovnih moči. Najboljša udeležba je bila v Hruševju, Hrenovicah, Knežaku, — skoraj 100 %. Tudi izvoljeni kandidati in vsi ostali odgovorni ljudje bodo v bodoče morali posvetiti več pozornosti aktivizaciji volivcev.

V kmetijski grupi so bili izvoljeni:

Zidarščič Franc iz Begunj nad Cerkljo, Rot Jože z Gore pri Starem trgu, Stržar Vinko iz Rakeka, Male Franc iz Cerklje, Ostanek Franc iz Studena pri Postojni, Zabu-kovec Stanko iz Loza, Smrdelj Anton iz Trnja pri Pivki, Zadel Filip iz Landola pri Postojni, Turk Edo iz Hrenovic pri Postojni, Skrlj Franc iz Knežaka, Lovec Ciril iz Zabič pri Ilirski Bistrici, ing. Nendl Bojan iz Prestranka in Mlakar Franc iz Viševke.

S tem je okrajna skupščina popolna in bo z novimi močmi pristopila k delu za splošni dvig in napredek postojnskega okraja.

Rastko Bradacklja

Kras

V 13 volilnih enotah industrijske skupine celoga okraja se je udeležilo volitev okrog 3000 volivcev, nekaj nad 300 volilnih upravičencev

Ustanovitev istrske podružnice Slovenskega zdravniškega društva

Glavni cilj - nova osrednja bolnica v Izoli

V soboto je bil v Kopru ustanovni občni zbor istrske podružnice Slovenskega zdravniškega društva. Kot predstavnik matičnega društva sta mu prisostvovala dr. Tone Ravnikar in dr. Drago Mušič. Zdravniki koprškega in bujskega okraja, ki so se obnega zboru udeležili, so izvolili za predsednika odbora istrske podružnice Slovenskega društva dr. Poldeta Hladnika, za podpredsednika pa dr. Luciana Ferfoglio.

Novoustanovljena istrska podružnica Slovenskega zdravniškega društva je dobila na svojem ustanovnem občnem zboru tudi prvega častnega člana in sicer dr. Rapotca iz Kozme. Slednji je med vso italijansko okupacijo vztrajal pri svojem ljudstvu in z uspehom opravljal zdravniško delo, obenem pa se v strokovnem pogledu vztrajno izpopolnjeval.

V okviru ustanovnega obnega zbora je bilo tudi strokovno predavanje šefa bolnice v Izoli, docenta dr. Derganca, o plastični kirurgiji. Ves občni zbor in družabni večer, ki mu je pozneje v prijetnem razpoloženju sledil, je prežemal en cilj: ustanovitev nove osrednje bolnice v Izoli. Govoril je tudi predsednik okraja Franc Kralj, ki je spomnil prisotne zdravnike na žalostno dediščino in težave ljudske oblasti na področju zdravstva prav v teh krajih. Opozoril jih je na vso dosedajšnjo podporo ljudske oblasti ter zagotovil vse razumevanje in pomoč v prihodnosti, predvsem glede nove bolnice.

Za zaključek še nekaj besed predstavnik matičnega društva dr. Ravnikarja istrskim zdravnikom: »Vem, da tudi sedaj skrbite za strokovni napredek, da se skušate spoznavati in si medsebojno pomagati. Vsekakor pa boste v tej smeri hitreje, lažje in bolje napredovali, če boste svoje napore organizirali in jim dali društveni okvir. Matično društvo vam bo vedno stalo ob strani in pomagalo z vsemi sredstvi, ki z njimi razpolaga.«

Zabrie in Vladimira Fakina. Podjetja v občini Komen so izvolila Marka Coljo in Mirka Kovačiča. V Stanjelu in Duvovljah sta dobila večino glasov Miloš Grča in Franc Petelin. V Herpeljah pa Franc Korva in Gracijan Vodopivec, znani aktivisti iz NOB. V Črnem Kalu in Gradiščah so izvolili Milana Hrvatina iz Moraza, v Podgradu pa Franca Tomažiča iz Hrušice.

V kmetijski skupini so prvi zaključili volitve na volišču v Materiji že ob 6.30, v vasi Griže občine Sežana ob 7. uri, v Velikem polju ob 8.30 uri, v Vrabčah ob 9.30 uri, v Vrhovlju in Storjah pa ob 10. uri. Slabo so pripravili volitve v vasi Mi-

(nadaljevanje na 4. strani)

ANTON OVČARIČ kandidat za republiško skupščino

Sem in tja po Sežani

Poglavje zase je družabno življenje v Sežani. Zdi se, kot da ga je odpihala v teh dneh kraska burja. Pa ni tako. Kar v kavarno »Sport« poglejmo! Že v popoldanskih urah priročno prihajati sem preprihani gostje z do ušes dvignjenimi ovratniki, a zvečer težko najdeš prostoroček, kjer bi mimno posrebral skodelico čaja, kave ali celo merico vina. Okoli biljardnega »bojišča« je vedno taka gneča, da biljardisti jedva sproti odriajo s palicami »kibice«, da bi mogli dobiti zamah za sunek v kroglo. Drugo skupino predstavljajo šahisti. Najmanj dve, tri mize vedno zasedejo. Kolikor so oni okoli biljar da glasni in živahni, toliko so šahisti resni in zamišljeni. Tu in tam se stiskata dva ali štirje pri mizi in napeto strmijo v karte. Ob točilni mizi pa je nevtalna cona, kjer se razvijata promet in debata kar stoji. Največ seveda o Trstu in kar je danes s tem v zvezi. Živahen in sila družaben lokal, le tesno bo pozimi v njem, ker je edini te vrste v Sežani. Mnogo jih je, ki pravijo, da bi poleg kavarne »Sport« prav dobro uspevala še slaščičarna, ki bi bila obenem zajtrkovalnica. Zares pogrešamo mimema in toplega lokalca, kjer bi človek poleg okrepčila, mogel dobiti v roke tudi kak časopis in revijo. Ni dvoma, da bo Sežana nekoč imela tudi tak lokal.

V Dutovljah so ustanovili kmetijsko šolo

Kraševci smo že od nekdaj želeli, da bi imeli nekje tak center, kjer bi se v zimskem času spoznavali z naprednim in boljšim načinom obdelovanja zemlje in boljšim gospodinjstvom. Zdi se, da se nam sedaj ta želja uresničuje. S pomočjo okrajnega ljudskega odbora Sežana, smo ustanovili Kmetijsko gospodarsko šolo. Namen te šole je dati kmečki mladini tisto splošno in strokovno znanje, ki je danes postalo nujna potreba za vsakega mladega človeka na vasi. Šola je dvoletna. Pouk bo samo v zimski sezoni dvakrat tedensko za mladince in mladinke. Poleg teoretičnega pouka bodo imela dekleta še praktičen pouk iz gospodinjstva, kuhanja in krojenja po dvakrat tedensko, fantje pa enkrat na teden praktično delo v kmetijstvu. Predavanja so se začela dne 2. novembra. Udeležba je za začetek res dobra, saj poleg 73 prijavljenec obiskujejo predavanja iz kmetijstva tudi starejši možakarji, ki z velikim zanimanjem sledijo razlaganju in tako vzpodbujajo mlajše. Seveda je kot povsod tudi nekaj omahljivcev, ki pravijo, da jih bodo »večke« zabijali, ali pa da že dovolj znajo in se jim zdí škoda žrtvovati zimске večere za pusta predavanja (po njihovem mnenju). Rajše sedijo v gostilni, ali pa berejo jalove šundromane ob gorki peči. Eno pa je gotovo: tisti rek, da se Dutovci povsod izkazuje s številno udeležbo, in da potem niso vztrajni, se to pot ne bo uresničil.

T. T.

GOSTOVANJE GLEDALIŠČA ZA SLOVENSKO PRIMORJE V SEŽANI

V ponedeljek 9. novembra je na odru sežanske »Svobode« gostovalo Gledališče za Slovensko Primorje iz Postojne z dramo »Kovarstvo in ljubezen«. To gostovanje je bilo za našo kraško metropolo pomemben kulturni dogodek. V eni prihodnjih številkih bomo objavili širše kritično poročilo o uprizoritvi.

Žiri na Gorenjskem

Dne 21. oktobra 1943 so dale enote Vojkove in Prešernove brigade sovražnim enotam, ki so bile v Zireh, ultimatum, da se morajo v roku 48 ur predati ali pa zapustiti Žiri. Sovražnik se je takega odločnega nastopa partizanov ustrašil in v določenem roku zapustil postojanko. Tako so bile Žiri prvi osvobodjeni kraj na Gorenjskem, kjer so Žirovci že prve dni po umiku sovražnika izvolili svojo ljudsko oblast, ki še danes deluje.

Občinski ljudski odbor je prav zaradi tega sprejel odločilo, da proglasi 23. oktober kot vsakoletni občinski praznik. Žirovci so že teden prej začeli s krajevnimi proslavami. Mladina je po vseh okoliških vaseh občine prirejala mitinge, kjer so prebivalci posebej ogorčeno obsojali

Odkar je naš kino podjetje s samostojnim financiranjem, gledamo, z nekaterimi izjemami, kar zanimive in dobre filme. Po obisku sodeč, se to gotovo pozna tudi v blagajni. Le kaj more biti narobe okoli nove aparature, ali njene postrežbe, da skoro ni predstave, pri kateri bi se film vsaj nekolikokrat ne pretrgal? Tudi pavze med prikazovanjem tednika in pričetkom filma se nam zdijo odveč, ali vsaj predolge, zlasti če, ako moramo poslušati, radi ali neradi, hreščece in navadno slabo užitne »slagarjev«, ki nam jih servira operater. Uprava kina naj skuša odpraviti še te nedostatke, pa homo gledalci kar zadovoljni, dokler nam ne začno padati na glavo natrti stekleni senčniki z luči na stropu. Biljeterki pa vsa čast. Vestno in strogo opravlja svojo službo.

xxx

Reševalna postaja se je preselila v »Stari grad«, kjer bo imela primernejše prostore. Med prvimi problemi v Sežani bo potrebno rešiti vprašanje zdravniške ambulante in zdravstvenega doma. Sedanji prostori so pretesni in neprimerno urejeni ter imajo po vsem videzu začasen značaj. Pomanjkljiva oprema te ambulante ovira ordinacijo zdravnikov, ki morajo pogosto pošiljati bolnike na pregled v bolnišnice, čeprav bi ob urejenih tehničnih pogojih diagno-

sklep angloameriških vlad o prepustitvi cone A s Trstom Italiji. Ob sodelovanju prebivalcev je Zveza borcev zbrala gradivo in priredila razstavo »Žiri v NOB«. Razstava je bila zelo peštra in je prikazovala žrtve, ki so jih Žirovci dali med narodnoosvobodilno borbo. Za svobodo je dalo svoja življenja 119 borcev, 110 ljudi pa je bilo izseljenih.

Glavna svečanost je bila na predvečer praznika, ko so po vseh višinah okoliških vasi zazgali kresove. V Žireh samih pa so uprizorili ljudsko igro »Miklova Zalca«. V Dobračevem so odkrili spominsko ploščo padlim partizanom.

D. V.

Šebre'je

Obiskal nas je tov. Jaka Avšič, kandidat za Zvezno skupščino

V dvorani gostilne Kmetijske zadruge se je zbralo 85 gospodarjev — kmetovalcev, večinoma članov SZDL. Pazljivo so poslušali tovariša Avšiča, ki je govoril o gospodarskem uničenju Primorske pod italijansko okupacijo in o potrebi gospodarske in kulturne pomoči tem krajem. Omenil je reorganizacijo KDZ, ki se zaradi nerazumevanja niso mogle uveljaviti. Kmetijske zadruge so primernejša oblika za pomoč kmetovalcem. Med drugim je podčrtal, da je potrebno več osebnega stika med prebivalci in predstavniki, da se tako spoznajo težave. Davki so res veliki, toda je potrebno, da tudi kmetje prispevajo svoj del, da bo industrializacija lahko napredovala. To je tudi v interesu kmetov samih, ker tovarne izdelujejo zanje stroje, gnojila in drugo. Ko je omenil tudi tržaško vprašanje je poudaril, da je fašizem v Trstu slabo ogledalo za Italijo.

Nato je govoril dr. Križnik. Dejal je, da bo delo novoizvoljenih poslancev težko in odgovorno. Imeti bodo morali stalen stik z množicami. Do sedaj so se tu pa tam dogajale nepravilnosti zaradi samovoljne posameznikov. Kandidat za zvezno skupščino Jaka Avšič, ki je dal za osvoboditev vse svoje sile, bo tudi danes odgovarjal za postavljene naloge.

V razpravi so kmetje postavili kot nujno elektrifikacijo vasi, ki je bila med NOB popolnoma poškodana.

Volitve v zbor proizvajalcev so dobro uspeli.

P. V.

ČEPOVAN

V prostorih osnovne šole že dalj časa poučuje čipkarska učiteljica šest učenc. Mlada dekleta so pri učenju te umetnosti pokazale veliko zanimanja in napredujejo iz dneva v dan. Škoda je, da obisk te šole ni številnejši. V takem kraju kot je naš, je zima dolga in ni na polju nobenega dela. Ta prosti čas bi lahko koristno uporabila naša dekleta in se brezplačno naučila izdelovanja čipk.

sticiranja in ostali ordinacijski postopek opravili sami. V takih okoliščinah služba zdravniška res ni zavdanja vredna, še manj pa bolniki, ki se bodo morali v zimskih mesecih zatekati po pomoč v oddaljeno Vipavo, Postojno, ali celo Ljubljano.

xxx

Letošnjega terana ni. To, kar so naši vrlji Kraševci pridelali, pravijo, da ni s teranom veliko v sorodu. Pa tudi z ostalim vinškim pridelkom ni bolje. »Niti vina, niti terana nismo letos pridelali, žalostno tožijo naši vinogradniki. Po sežanskih gostiščih točijo istrski in vipavski mošt, pa tudi ermino, ki pa zaenkrat delujejo še kot odvajalna sredstva. Zaloge starega vina pojemajo in Sežanci se ničesar bolj ne bojimo, kakor tega, da bi našla na Kras kanale »iščenska« vinska proizvodnja.

— Š —

Istrski motiv

Živahna pedvolilna dejavnost na Postojnskem

Vsi kandidati za republiške poslance na Postojnskem se po svojih okoliščinah predstavljajo volivcem na zborovanjih in sestankih. Največ takih sestankov in razgovorov s svojimi volivci je imel tov. Matevž Hec, ki so ga kandidirale občine Cerkljica, Loška dolina, Bloke in Begunje. Bolj v razgovoru kakor v formalnem sestanku so se povsod pomenili o vseh težavah in nadlogah, ki težijo volivce. Gozdno vprašanje, partarska žaga v Cajnarih, kmetijski problemi, davki, šole in društva, obnova živinoreja, umetna gnojila, ceste itd. itd., to so vprašanja, o katerih je bilo govora. Zlasti pa vse zanima pereči tržaški problem, perspektiva rešitve itd.

Tudi Branko Babič je že imel vrsto sestankov z volivci. Najbolj obiskan je bil v Postojni, kjer se je tovariš Babič predstavil z izčrpano analizo domače in zunanje gospodarske politične situacije — spet poudarek na problemu Trsta. Omenil je nato nekaj postojnskih problemov, navezal pa je nato predsednik LO MO Postojna, tov. Jože Baša, ki je govoril o izvršenih delih okrog novih stanovanj, vodovoda, turizma in tako dalje. Kritiziral je odnos Postojnske jame do občine, ker v vseh letih po vojni, ko je jama imela velike dobičke, ni kakorkoli vse do letos niti dinarja oddvojila za občinske potrebe.

V Hruševju, v Planini, v Šmihelu pod Nanosom je tudi govoril Branko Babič. V Šmihelu je prišlo celo do živga prerekanja, imajo pa tudi največ problemov, ki so težko izvedljivi. Žaga v Landolu — nemogoče, ker ni surovin — in razen tega stroji! Vodovod bo treba napeljati — morijo jih še tudi davki, pa srenjski svet itd.

V torek 17. t. m. pa bosta Unec in Rakovč skupaj imela veliko zborovanje.

POSTOJNA

V nedeljo so žene in mladinke iz Postojne obiskale borce Prve proletarske divizije in jim poklonila lep darilo. Borce so bili obiska zelo veseli in so povedali gostom, da so navdušeni, ko ugotavljajo, kako jim gre civilno prebivalstvo na roko. Čeprav vojski nič ne manjka, ji razne delegacije prinašajo darila, ki jih ljudstvo zbira zanje. Vojaki so izrazili samo eno nezadovoljstvo in sicer to, da niso že prvi dan šli v Trst, ker se zdaj dolgočasijo in čakajo.

Novice iz Izole

Iz Izole se že nekaj tednov nismo oglašali. Morda bo kdo dejal, da ni bilo ničesar pomembnega. To pa ne bo držalo, saj dogodkov nikjer ne manjka. Resnica je le v tem, da človeku včasih pisanje ne gre povsem od rok. No, danes pa bomo nekoliko nadoknadili zamujeno.

Dogodki okrog Trsta so še vedno v ospredju zanimanja. Na številnih množičnih zborovanjih razpravlja prebivalstvo o tem dogodku in izraža svoje ogorčenje nad krivičnim sklepom Angležev in Amerikancev.

V zadnjih dneh so se nekatere italijanske družine iz Izole izselile v Trst. To so bili večinoma ljudje, ki so bili naši družbi le v breme in živeli izključno na špekulativnem način. Bilo pa je med njimi tudi nekaj zapeljancev, ki so nasledili lažni italijanski propagandi in se svojega dejanja bridko kesajo. Nekateri med njimi so že pisali pisma v Izolo, v katerih prosijo svoje znance, naj jim čimprej pošljejo kaj za jesti, ker je tam lakota.

Na nekem množičnem sestanku v Izoli je stara žena dejala za tiste, ki mislijo samo na špekulacijo in ki hočejo živeti samo na tuj račun: »Čim prej gredo, tem bolje!« Povedala je mnenje velike večine prebivalstva.

Pred dnevi so se začele priprave za volitve v zbor proizvajalcev. V vseh podjetjih bodo delovni kolektivi pripravili temeljite sestanke, na katerih bodo razpravljali o najboljših iz svojih vrst, ki naj bi jih zastopali v predstavniških organih.

Prebivalstvo je z velikim navdušenjem sprejelo enote Jugoslovanske mornarice. Pa tudi poveljniki enot so takoj navezali stike s predstavniki oblasti in se z njimi pomerili o raznih oblikah sodelovanja s prebivalstvom. Nedavno so imeli mornarji tekmovanja v odbojki in kosarku z domačimi moštvami ter skupno zabavno prireditev s prebivalstvom.

V mestu nadaljujejo z urejevanjem higienskih naprav (stranišča in greznice). Prebivalstvo je spodbudo ljudske oblasti za ureditev tega perečega vprašanja toplo pozdravilo.

OBČNI ZBOR PROSVETNEGA DRUŠTVA »FRENK«

Na občnem zboru, ki je bil v soboto, so člani prosvetnega društva »Frenk« pregledali dosedanje delo in pripravili načrt za bodoče delovanje.

Društvo je bilo ustanovljeno januarja 1952. Takrat ni bilo v vasi niti sledu o pevskem zboru, dramski skupini in godbi, danes, po komaj dobrem letu pa imamo vse tri. Mladim godbenikom so v kratkem času tako napredovali, da lahko samostojno nastopajo. Dramska skupina je poleg sodelovanja na raznih proslavah uprizorila Finžgarjevo »Razvalino življenja« in letos »Zeleno vrvice«, ki jo je morala šestkrat ponoviti in jo je gledalo nad 2500 ljudi. Preteklo nedeljo je dramska skupina gostovala v Laborju z enodejansko »Kaj je meja?« Kljub temu, da je večina igralcev prve nastopila, so lepo igrali in želi priznanje gledalcev, ki so malo dvorano napolnili do zadnjega kotička.

Za bodoče ima društvo velike načrte. Godba bo ločena v dve skupini, ki bosta vadili v Laborju in v Borštu, nastopali pa bosta skupno. Pred kratkim ustanovljeni pevski zbor bomo izpopolnili z novimi člani. Dramska skupina pripravlja spored za proslavo 29. novembra. Takoj nato pa bo začela s učenjem igre »Matic«. Daljšo igrjo, kjer bo sodelovalo okrog 20 ljudi, pa bo pripravila za 27. april in Prvi maj 1954. Takrat bosta nastopila tudi pevski zbor in godba.

Ustanovili bomo knjižnico. Nekaj knjig že imamo, za ostale pa bomo napravili nabiralno akcijo. Društvo bo naročilo vse važnejše časopise, ki bodo na razpolago članom v čitalnici.

Izvolili smo tudi nov odbor, ki bo, upamo, nadaljeval dobro začeto delo.

Badovinac Marija

ŠMARJE

Prosvetno društvo »Branik« pristopa k izboljšanju dela

Po daljšem času je imelo prosvetno društvo »Branik« svoj občni zbor. Številna udeležba je pokazala, da je zanimanje za prosvetno delo na vasi precej živo. Med prisotnimi so bili poleg članov tudi nečlani, predvsem mladina.

Iz podanih poročil je bilo razvidno, da prosvetno društvo v štirih letih obstoja ni dalo od sebe tistega, kar smo pričakovali. Zdi se, da je vzrok nezadostna vztrajnost tistih članov, ki so nekaj pripomogli za dvig prosvetnega dela na vasi in v nič manjšem delu tudi kampanjsko delo. Starejši člani so v razgovoru na poročila poudarili težave, ki so jih imeli pri prosvetnem delu pod fašistično okupacijo. Bolj ko so fašisti preganjali slovensko besedo, pesem in knjigo, bolj so to čuvali in branili.

Novoizvoljeni odbor je imel prvo sejo in je sestavil načrt za delo v najbližnji bodočnosti. Za začetek je poleg drugega sklenil razširiti pevski zbor in čimprej naštevirati igro v petih dejanjih: »Čas je dozorel.« Prizadeval se bo za dvig članstva in imel redne mesečne sestanke.

K. B.

Volitve v zbor proizvajalcev na Primorskem

(nadaljevanje s 3. strani)

slike, kjer je volilni odbor zaprl volišče že ob 9. uri, čeprav ni prišlo na volišče še okrog 25 ljudi. Na intervencijo okrajnega predstavnika so morali volišče znova odpreti in nadaljevati, tako da so lahko volili vsi zamudniki. Slabo so se pripravili tudi v vasi Bezovica, občina Čmi kal, kjer člani kmetijske zadruge še na dan volitev niso bili obveščeni, da so volitve. V občini Podgrad so izvolili Franca Tomažiča in Franca Fabjančiča iz Hruševca, v Istri Milana Hrvatina in Jožefa Ferluga, v Materiji Jožefa Mahniča, v Stanjelu na Krakro Grozdana iz Gornje Barnice, v Sežani Franca Kalca iz Lipice.

Proizvajalci pa so v okrajni zbor proizvajalcev izvolili tiste najboljše tovariše, ki bodo kos nalogam sežanskega okraja.

J. V.

Goriška

V soboto zjutraj so v goriških gospodarskih podjetjih začele volitve v okrajni zbor proizvajalcev. V cementarni Anhovo je bila zbrana že pred šesto uro zjutraj večja skupina volivcev. Ze dopoldne je volilo nad 400 volivcev, zaključili pa so volitve kmalu popoldne. Ob tej priložnosti je prvi nastopila godba na pihala društva »Svoboda« iz Anrovega.

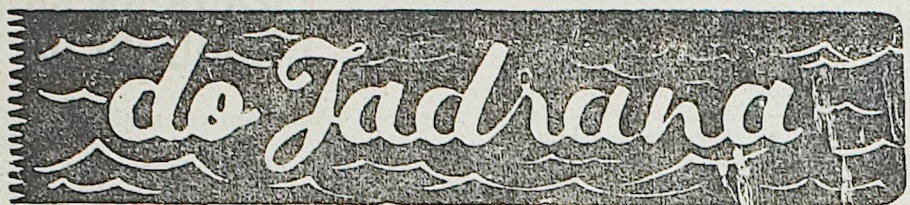
V tovarni pohištva »Edvard Kardelj« v Novi Gorici je do devete ure volilo že 520 volilnih upravičencev. V obratu žaga in lesnoindustrijske šole pohištvene stroke pa so soodstojno volili že do osme ure. Do devete ure so volili tudi v hidroelektrarni Doblarji, v Kojsem, na Braniku in drugod.

Mizarji v Solkanu so večinoma volili že do devete ure. Od 257 volivcev gostinske in trgovske stroke in mestne komunale je volilo dopoldan 245 volivcev. Na štirih voliščih v Sempetru pa so do pol ene ure volili 100% vsi volivci.

Dobro so se izkazali tudi železničarji, ki so na visoke mlaje izvešili rdeče delavske zastave.

Svečano razpeloženje je bilo tudi po drugih krajih. Delavci ob meji so tako pokazali, da jih ne motijo fašistična izjavanja na drugi strani meje. V celoti je 8344 volivcev od 111 kandidatov izvolilo 28 predstavnikov v zbor proizvajalcev.

—jp—

Za napredek kmetijstva

Že dlje časa se je po našem podeželju čutila potreba po kmetijskih šolah in tečajih. Šolskim otrokom kmečkih družin, ki sicer v našiholah pridobijo mnogo splošnega znanja, občutno primanjkuje znanja iz kmetijstva, v katerem živijo in delajo vsak dan.

Večje znanje v kmetijstvu je danes še potrebnejše, ker vemo, da se v kmetijstvu iz dneva v dan bolj uveljavljata tehnika in znanost. Da bodo postali naši kmečki mladinci in mladinke dobri in napredni kmetijci, je nujno, da spoznajo moderno kmetijsko strojno tehniko, umetna gnojila, njihovo kemično sestavo in njihovo uporabo v borbi proti mnogim škodljivcem, spoznati morajo osnove našega vinogradništva in sadjarstva, cepljenje sadja in trt. Prav tako je potrebno, seznaniti našo mladino z osnovnimi načeli napredne živinoreje itd.

Svet za kulturo in prosveto ter Gospodarski svet pri OLO Sežana sta že lani razpravljala o nujni potrebi organiziranja kmetijskih šol in tečajev v kraju, vendar pa spričo velikega pomanjkanja strokovnega kadra to ni bilo mogoče uresničiti. Strokovna kmetijska predavanja so bila tu pa tam po naših vaseh le v okviru večernih predavanj ljudske univerze.

V letošnjem letu je v sežanski okraj prišlo nekaj več kmetijskih strokovnjakov, kar je dalo možnost,

da so Svet za prosveto in kulturo, Okrajna zadružna zveza in Gospodarski svet ponovno pristopili k pripravi organizacije kmetijskih šol in tečajev. Že pred mesecem dni so v občini Dutovlje, Komen, Senožeča in Vreme razpisali vpis v te šole. Do sedaj se je v Dutovljah za to šolo vpisalo kar 71 mladink ter mladincev, v Komnu, 44, Senožečah 20 in v Misljicah 18. Vpisovanje se še vedno nadaljuje.

V Dutovljah in v Črnem kalu sta pričeli s poukom kmetijski šoli dne 9. novembra. Kmetijski tečaji pa so se isti dan pričeli v Komnu, Senožečah, Misljicah in v Pregarju. Pouk bo štirikrat tedensko z zelo pestrim večurnim programom. Pouk bodo vodili učitelji osnovnih šol, sodelovali pa bodo številni kmetijski strokovnjaki pri OLO in pri Okrajni zadružni zvezi iz Sežane.

Učni program bo zajemal snovi iz računstva, slovniče, zgodovine, zemljepisa, kemije itd. Vsi predmeti se bodo obravnavali tako, da bodo ti koristni in razumljivi za našo kmečko mladino.

V Črnem kalu, kjer je bilo za pričetek pouka tudi vprašanje prostora, je to pomagala rešiti kmetijska zadruga, ki sedaj na lastne stroške preureja primerno dvorano, kjer se bo pouk nemoteno odvijal.

Mladina na Krasu, Brkinih in v Istri z veseljem pozdravlja te nove kmetijske šole in tečaje, ki bodo dali naši kmečki mladini možnost zelo potrebne višje izobrazbe.

J. V.

Zborovanje okrajnega učiteljstva v Sežani

TOVARNA IGEL V KOBARIDU PRVA TOVRSTNA TOVARNA V FLRJ

Minili sta približno dve leti, odkar je začela v Kobaridu obratovati tovarna igel. V začetku se je prebivala skozi razne težave, imela ni strokovno usposobljenih ljudi, zato je izdelovala samo igle za šivalne stroje. Kmalu pa so tovarno razširili in v decembru lanskega leta so nabavili iz Nemčije stroje za izdelovanje ročnih igel. V juniju letos so vsa tovarna preselili v udobnejše prostore. Tu so istočasno začeli s proizvodnjo ročnih igel. Od začetka obratovanja do danes, v dobrih treh mesecih, so izdelali že nekaj nad pet milijonov ročnih igel. Teoretična kapaciteta strojev je 250.000 komadov dnevno, izdelajo pa jih okoli 100.000 komadov dnevno, kar je vseeno zelo veliko. Igle jim gredo dobro v promet, saj jih je samo neko grosistično podjetje iz Novega Sada naenkrat odkupilo 700.000 kosov. Neko drugo grosistično podjetje pa jih je naročilo celo 900.000 kosov. Do sedaj so prodali že preko dva milijona ročnih igel. Naročil ima tovarna dovolj, saj so morala grosistična podjetja igle prej uvažati in jih drago plačevati z devizami, medtem ko jih dobijo sedaj iz tovarne po približno 2 din za komad.

S kakovostjo so potrošniki zelo zadovoljni, saj izdelki prav nič ne zaostajajo za tujezemskimi, ker uporabljajo za izdelavo igel prvovrst-

no nemško jeklo. Kolektiv tovarne stremi za tem, da bi tovarno še razširili in izpopolnili strojni park. Res, da imajo stroje, ki so univerzalni, in nanje lahko izdelujejo več vrst igel, toda strojev je treba še, da bodo istočasno in nemoteno izdelovali več vrst igel. Vse, kar je mogoče, si kolektiv sam napravi. Tako bodo tehniki tovarne sami izdelali stroj za rezanje igel.

Vse načrte za razširitev tovarne pa jim križajo razne težave, predvsem nižje obratni kredit, s katerim si ne morejo dobljaviti niti potrebne količine materiala za vnaprejšnjaj, saj stane samo 1 kg jeklene žice za igle 2.100 din, lastnega sklada pa tovarna še nima. Če bi imela tovarna odobren višji obratni kredit, bi lahko že delj časa izdelovala vse vrste igel, ker ga pa nima, je primorana, izdelovati določeno količino samo ene vrste igel, da lahko pride s prodajo teh do finančnih sredstev, za nabavo nadaljnjega materiala. Lahko bi izdelovala igle za potrebe tekstilne industrije, po katerih je veliko povpraševanje. Za to jim je potreben samo kredit, s katerim bi si tovarna nabavila še nove stroje ter začela izdelovati najrazličnejše vrste igel, od navadnih strojnih pa plešljivih igel, raznih zaponk, tekstilnih igel, šil in celo igel za gramofon. Hkrati pa bi tovarna skupno zaposlila ka-

Malo po Kanalski in Gornjesoški dolini

Zadnje dni je po teh krajih pritisnil mraz in je življenje na polju nekako zamrlo. Le malo ljudi srečaš po cestah, pa še tisti redki tiščijo glave v visoko zavihane ovratnike zimskih plašev. Iz ovratnikov gledajo le rdeči obrazi in nosovi.

Burja piha in jim nagaja pri spravljanju zadnjih poljskih pridelkov. Repo za v kadi so že pred časom spravili, sedaj je na vrsti tista za živino. Pogosto srečaš na cesti moža z dolgimi brki, ki stopa vstric z volom ali mulo, ki na majhnem vozičku vleče breme sena, ki ga je bil prej spravil s hriba. Čudiš se, kako da je tako zgazan in izčrpan mož spravil tako veliko breme s tistih strmin. Tu pa ni vse samo moč, temveč velja tudi izkušnja.

Tam iz višin hribov odmevajo udarci sekir. Gospodarji hitijo, da bodo pred zimo pripravili dovolj drvi za kuhanje in ogrevanje stanovanj. Tam po drči ropotajo že posekana drva v dolino k vozniku.

Zdi se, da je življenje izven tega popelnoma zamrlo. Tihu pa ni tako. Če prideš zvečer na sestanek ali predvolilno zborovanje, boš slišal odločne besede teh gorjanov. Trst in italijanska grabežljivost je glavni predmet obravnavanja, poleg domačih gospodarskih vprašanj.

»Trsta ne damo! Kaj bi ga dajali tistim, ki še svojih ljudi ne morejo preživeti? Dovolj so »gospodari« četrt stoletja pri nas. Če ni bilo denarja za poravnavo davkov, so ti vzeli tudi zadnji rep iz hleva«.

To je odmev težkih dni, to je danes odločen protest naših ljudi. Človek bi mislil, da kmetje včasih sploh nimajo besede. V nedeljo pa so na volitvah pokazali, da jo imajo. »Jaz bom volil tistega, ki bo delal za nas in za državo. Kdor nič ne da za skupnost, ne more od nje nič zahtevati«.

Take in podobne razgovore si lahko slišal pred volilnimi sedeži v nedeljo. Kmetje — proizvajalci so imeli besedo in jo bodo imeli v bodoče še več...

R. J.

BAVSICA

V Bavšico najbolj zakotno vas na Bovškem so te dni dogradili cesto. Prebivalci te vasi so bili do sedaj brez vsake boljše zveze z glavno cesto. Kar so potrebovali, so morali prenašati po kozjih stenah na hrbtu.

Nova cesta je dolga nekaj nad tri kilometre in je skofo ravna. Le na enem kraju ima 13 stopinj vzpetine. Ljudem, ki so s tem rešeni velikega trpljenja, je zelo ustrezno. Še bolj cenijo sedaj ljudsko oblast, ker jim je izpolnila njihovo željo.

Pri gradnji ceste je pomagalo veliko prostovoljcev, zato so porabili le okoli 2 milijona dinarjev. Nova cesta bo veliko pripomogla k gospodarstvu in napredku turizma tega kraja. Cesta bo izročena prometu v nedeljo 15. novembra.

TRENTA

Že nekaj časa gradijo cesto iz Spodnje v Zgornjo Trento. Cesta bo dolga nekaj kilometrov. Glavni namen gradnje je povezati ta dva kraja, kjer je posebno v Zgornji Trenti veliko gozdov, ki jih bodo potem lahko pravilno izkoriščali. Do sedaj tega niso mogli, ker je bil odvoz nemogoč. Istočasno bodo lahko zaposlili znatno število delavcev, ki sedaj nimajo zaposlitve.

NOV ŽELEZNISKI MOST ČEZ BAČO PRI GRAHOVEM V BASKI GRAPI

Kdo se ne spominja filma: »Na svoji zemlji«? Prizori, ki so se odigravali med narodnoosvobodilno borbo v tej grapi, še niso zbledeli v spominu naših ljudi. Takrat so partizani-minerici uresničevali pesnikove besede: Vse moste v zrak! Tako je zletel v zrak tudi železniški most pri Grahovem. Partizani so tako preprečili sovražniku prevoz vojaškega materiala po tej progi.

Zasilni most, ki je bil zgrajen kmalu na to, ni mogel nuditi tiste varnosti velikemu prometu, ki se odvija na tej progi. Zato so že leta 1950 naročili projekte in kasneje novo železno konstrukcijo. Zaradi gradnje težke industrije in delno zaradi pomanjkanja surovin, se je izdelava železne konstrukcije zavlekla.

IZ DIVAŠKE OKOLICE

V zvezi z nagradnim natečajem za izboljšanje kraškega kmetijstva, ki ga je razpisal okrajni LO Sežana, smo imeli v Divači gospodarski sestanek. Sestanek je vodil tov. Urbajs Jože, živinorejski tehnik. Natečaj zajema vse kmetijske panoge. Pri nas je nujno potrebno urediti gnojlišča in gnojnične jame. Za ta dela bodo dobili kmetje popust pri ceni cementa in, če bo delo odgovarjalo pogojem natečaja, bo lastnik dobil še nagrado.

Dober živinorejec bo poizkušal zgraditi tudi silos, ki je prav tako potreben kot gnojlišče in hlev. Za vinogradništvo pri nas ni pogojev, ker smo previsoko nad morjem, v poštev pa bi prišle češnje, ker dozori pred običajno sušo. Uspevale bi tudi češnje po dolinah in pod njimi lucerna, ki bi dala več košenj na leto. To bi dalo več dohodkov kot obdelovanje njiv. Za jabolka in hruške ni pogojev, ker bi vse otresla burja.

Včasih je bilo ob cestah in poteh vse polno orehovih dreves. Če bi jih znova nasadili, bi služili tudi kot zaščitni pasovi. Ko sem nekoč pripomnil, da bi ob straneh ceste Ležeče — Divača zasadili orehe, so nekateri dejali, da me bodo trikrat prekopali, prej kot bodo orehi zrasi. Če bi vsi tako mislili, ne bi bilo na Krasu nobenega drevesa.

Pred kratkim so bili pri nas kupci za živino iz južnih delov naše države. Nakupovali so krave in junice sivorjave pasme. V naši okolici je nekaj vagonov take živine. To smo že nekajkrat sporočili tovarišu Liskarju, živinorejskemu referentu. Ta pa je kupce vodil le k bivšim trgovcem — prekupčevalcem, sploh okoli bogatcev. V Ležečah so za eno kravo dali 130.000 din. Tov. Urbajs je zagotovil, da od sedaj naprej ne bodo več kupovali po hlevih, temveč bodo organizirali plemenske sejme. Posebna komisija bo pregledala živino in jo uvrstila po razredih I. II. in III. in ji določila ceno. Tako ne bo nobenega navijanja cen.

Izrazili smo še željo, da bi bil za naš okoliš sejem v Divači, ker je ta središče za Zgornji Kras in Brkinje in je tu železniška postaja in javna tehnična.

Kraševce

ŠTANJEL

Na občinski konferenci Zveze borcev so pregledali delo in pomanjkljivosti te organizacije. Letos je Zveza borcev organizirala dva partizanska tabora, odkritje spominske plošče

Z montažo so začeli šele letos spomladi. Graditelji so se odločili za neobičajen način montaže na postaji. Tako je odpadla izdelava odra nad vodo in so bile prihranjene znatne količine lesa ter znižani stroški gradnje.

Nov most, ki so ga izročili prometu v soboto 7. novembra ima dve železni polnostenski konstrukciji z razpetinama po 31,95 metra. Goriška grupa mostovne delavnice je vložila v montažno delo 16.000 delovnih ur.

MOST NA SOČI

Okrajno čevljarsko podjetje »Sokol« v Tolminu bo v najkrajšem času odprlo novo poslovalnico v Mostu na Soči. S tem bo podjetje razširilo svoj delokrog in približalo nakupovalcem svoje izdelke. Pravijo, da se to podjetje s solidno izdelavo lahko kosa celo s tovarno čevljev »Triglava« v Trzinu na Gorenjskem. Slišijo se tudi glasovi, da bo podjetje v kratkem odprlo novo poslovalnico v Kobaridu.

KANAL

Gradnja železniškega mostu pri Kanalu ob Soči hitro napreduje. Dograjena sta sedaj dva oboka, dva pa sta v gradnji. Vseh obokov bo šest. Nosilni stebri pa so že vsi zgrajeni.

Vlak vozi še po starem železnem mostu, toda le s hitrostjo pet km na uro, kar zelo ovira reden promet. Po novem mostu bo lahko vozil z veliko brzino, ker bo ovinek na tem mostu zelo skrajšan. Most gradi gradbeno podjetje iz Ajdovščine.

R. J.

padlim borecem v Štanjelu in več lokalnih proslav. Zveza borcev je zbrala več zgodovinskega gradiva iz NOB in življenjepisov vseh padlih borcev in aktivistov v občini. To gradivo bo služilo za sestavo spominske knjige. Za odlikovanja je bilo predlaganih preko 300 borcev in aktivistov, ki pa še niso dobili teh priznanj.

Vaška zveza borcev v Štanjelu ni pokazala nobene delavnosti in je celo zanemarjala evidenco nad članstvom.

V imenu okrajnega odbora Zveze borcev je navzoče pozdravil tovariš Grmek, ki je v jednatih besedah orisal sedanji gospodarski položaj v naši državi in se dotaknil tudi tržanskega vprašanja.

Delegati so izvolili sedemčlanski odbor, v katerem sta tudi dve članici ZB. Izvolili so tudi vaške zaupnike za lažje delovanje. Novoizvoljeni odbor se je takoj sestel in sprejel ustrezne sklepe za nadaljnje delo. Tovarišu Titu so poslali pozdravno resolucijo.

F. I.

SREDNJI LOKAVEC NAD CEPOVANOM

Letošnja jesen je zelo ugodna za spravljanje poljskih pridelkov. V lepem vremenu smo spravili korenje, peso in repo, sedaj pa grabimo listje za steljo. Zadnja močna slana je pospešila zorenje, da je listje naenkrat odpadlo. Upamo, da bo sicer mrzlo, toda sončno vreme trajalo še nekaj časa in nam tako skrajšalo zimo, ki je, kot nikjer, nimamo prav nič radi.

80-letna Terezija Knol iz Ribnice na Dolenjskem

O filmih, ki jih bomo gledali v prihodnjih dneh

Za danes smo Vam namenili, dragi bralci, nekaj besed o filmih, ki jih bodo predvajali kinematografi v naših krajih v prihodnjih dneh. O tem, ali je film industrija ali umetnost, zaenkrat ne bi razpravljali. Poudarili bi le to, da lahko dobri filmi zelo koristijo, slabi pa škodujejo vzgoji naših ljudskih množic.

Kriminalnih filmov poznamo več vrst — dobre in slabe. Za tega, o katerem bo govora v naslednjih vrsticah, bi dejali, da ga lahko štejemo med solidne kriminalne filme, saj nas uči med ostalim, da »maščevanje ni sladko«. Gre namreč za angleški film »Dolgo je pomnil« in velikodušnost obsojenca, ki je dvajset let presedel po nedolžnem v ječi, se vseskozi spominjal zločinca in koval maščevanje krivim pričam, zaradi katerih je izgubil velik in lep del svojega življenja, na koncu koncev pa se je odločil za humano in plemenito gesto. Gledalcu izgledata spočetka vse skupaj nekoliko neverjetno, priznati pa je treba, da je postavil režiser vse dogajanje v tako resnično in doživelo okolje, da nas napet in vseskozi kriminalni potek filma popolnoma prevzame.

K temu je v precejšnji meri pripomogla zelo dobra igra glavnih igralcev, med njimi predvsem Johna Milsa in Eve Berghove. Slednja je prišla k filmu iz zibelke velikih umetnic Grete Garbo in Ingrid Bergmanove — iz Skandinavije.

KONEC SVETA — NA FILMSKEM PLATNU

Zgoraj omenjenemu kriminalnemu filmu angleške proizvodnje bo sledil fantastični ameriški film »Konec sveta«, ki je bil izredno skrbno posnet ter je zato dobil lani tudi Oscarjevo nagrado za trik. Kot že rečeno, je film fantastičen, saj obravnava strahotno dogajanje: astronomi neke zvezdarne odkrijejo v Južni Afriki dejstvo, da se približuje zemlji neki planet s svojim satelitom. Združeni narodi se poročilo astronomov smejejo, zato pa začne skupina znantsvenikov, — kajpak v filmu —, graditi vseumirsko raketo, ki naj bi skrbno izbrano skupino ljudi in živali prenesla v najbolj

Vivien Leigh
v filmu »Tramvaj — Poželenje«

nevarnem trenutku na varno. Gledalec zapusti dvorano prežet s precejšnjim občutkom tesnobe, zato pa je film prejel tudi nagrado za trik!

Film je delo znanega režiserja Rudolfa Mateja v okviru družbe Paramount. Na filmskem platnu bomo torej videli zadnji dan življenja našega planeta, dan pred treščanjem ogromnih mas nebesnih teles. Videli bomo silne katastrofe, bruhajoče ognjenike, morje, ki se bo dvignilo v plimi in uničilo ponosne spomenike človeškega znanja in truda. Toda še enkrat — le na filmskem platnu!

V redu in prav je, da kupujejo naša podjetja za razdeljevanje filmov v tujini predvsem filme, ki so bili nagrajeni na raznih festivalih in ki jih lahko štejemo med vrhunske storitve filmske umetnosti v svetu. Francoski film »Vsi smo morilci«, ki bo prav kmalu na sporedu naših kinematografov, je prejel lani prvo nagrado na filmskem festivalu v Cannesu. Za vsebino lahko rečemo,

da je — francoska, saj je režiser in scenarist Andre Cayatte izbral tokrat res zanimivo temo. Ali je ubiti zločinca vse, kar more storiti družba? Ali ni mogoče z drugimi načini odpraviti zločinstva, oziroma vzroke, ki pripeljejo nevedne ali slabice pred krvnika? Zaradi vsebine tega filma je bilo razlitage že precej črnila in tiskarske barve. Mi si bomo film ogledali in ustvarili o njem svoje lastno mnenje.

ODLICEEN FILM, KI PA NE POVE VSE RESNICE

Hollywoodski filmski krogi se kaj radi ponašajo s tem ali onim novim odkritjem v komercialni bitki za

Prizor iz novega slovenskega filma »Vesna«.

plasiranje filmov, toda včasih se najde tudi med njimi človek — ustvarjalni umetnik, kakršen je na primer Marlon Brando. Nekateri kritiki sodijo, da danes ni v Hollywoodu filmskega igralca, ki bi bil prepričljivejši od slednjega. O njem kroži kajpak obilo govoric, toda vse pravijo, da je preprost, da mu za denar in lepo obleko ni mar, da si rad privoščijo kakšno šalo in da vloga ves svoj zaslužek v svojo družbo. Ta mu oskrbuje premoženje, ki bi ga sicer najbrž zapravil.

K filmu je prišel Marlon Brando z odrskih desk. Ko je obiskal znanega ameriškega pisatelja Williama Tennesseeja, je dobil vlogo v »Tram-

vaju »Poželenje« — na odru. Ta odrska verzija dela mu je prinesla vrsto ponudb iz Hollywooda in vlogo v prvem filmu »Možje«. Sledil je »Tramvaj »Poželenje« in »Viva Zapata«, ki mu je prinesel Oscarja.

Vprašali boste, zakaj toliko vrstic o Marlonu Brandu. Zato, ker ga bomo v tem mesecu videli tudi v naših kinematografih v filmu »Tramvaj »Poželenje« skupno z znano angleško umetnico Vivien Leigh.

Tudi režiser Elia Kazan ni pri nas neznana osebnost. Po njegovih filmih »Boomerang«, »Poplah na cestah« in »Viva Zapata« lahko sodimo, da so dovolj zgovorne priče njegove sposobnosti. Film »Tramvaj »Poželenje« si je utrl pot v svet si-

stvarnostjo pri nekaterih ljudeh okrutnejši in bolj tragični. Tipičen primer slednjega, — sicer mogoče le nekoliko preveč prikrojeno okusu senzacij željne ameriške publike —, nam bo nudila v omenjenem filmu usoda Blanche, ki ni našla v okrutnem in skrajno resničnem svetu prostora za svojo histerično poezijo.

V filmu »Tramvaj »Poželenje« bomo videli na platnu tudi jugoslovanskega rojaka srbskega porekla Mladena Sekuloviča (Karl Malden), ki je skupno s Kim Hunter izpopolnil res izvrstno igrano Mariona Brando in Vivien Leigh. Ko so Karla Maldena pred kratkim vprašali, če bi bil pripravljen nastopiti v kakšnem filmu jugoslovanske proizvodnje, je odgovoril pritrdilno. Pristavil je le ta pogoj, da bi mu morali dati vlogo, v kateri bi lahko uveljavil svoje igralske sposobnosti.

ŠE ENKRAT : »EN DAN »ŽIVLJENJA«

Ne brez vzroka bomo že drugič gledali v mesecu novembru mehiški film »En dan življenja«. Mehiški film mora prikazovati mehiškega človeka, mehiškega duha, mehiške običaje, zgodovino, divjo življenjsko silo, ki se kaže v izumirih in asimiliranih domorodcih, kakor v mrtvih sledovih ponosne vladavine, ki so jo zrušili s križem in mečem španski osvajalci, — je zapisal nedavno tega neki filmski kritik. V filmu »En dan življenja« so nam Columba Dominguez, Roberto Canedo, Fernando Fernandez in Rosaura Revualtas nedvomno prikazali Mehiko takšno, kakršna je, čeprav je v njem marsikaj takega, kar je našemu pojmovanju življenja, ponosa in časti precej tuje. Toda tudi mi ljubimo domovino, svobodo in zemljo, tudi pri nas so vstajali in še vstajajo iz groba vsakega novega mučenika novi borci za to gesto.

Za konec še nekaj besed o ameriškem filmu »Cheyenne«, ki ga je režiral Raoul Walsh. Film si bomo sicer ogledali, toda skoraj na pamet že vemo, na katerem ovinku se bo prevrnila kočija med zasledovanjem, pretepi in streljanjem. Vmes še seveda lep fant, ki se prelevi v detektiva in še lepše dekle, ki je nesrečno ob pokvarjenem možu, roparju poštenih kočij.

Toliko torej o filmih, ki si jih bomo lahko ogledali v naših kinematografih v drugi polovici meseca novembra.

Z vseh vetrov

Cankarjeva založba v Ljubljani je izdala v prevodu Junka Modra roman Thomasa Hardyja »Čista žena«. Slednjega so v njegovi domovini imenovali Shakespeara angleškega romana, medtem ko mu dolgo niso priznali zaslug v literaturi in ga blatili kot pornografa. Na policah iste založbe najdemo tudi noviteto: roman Johna Steinbecka »Polentarska polica«. V izvirniku se imenuje roman »Tortilla flat«. Tortilla je presna pogača iz koruzne moke, vsakdanji kruh preprostih Mehikancev.

Državna založba Slovenije je presenetila slovenske bralce z izborom umetnostnih kritik in ostalih spisov Franceta Mesesnela, ki zadevajo slovensko umetnost. Izpuščeni so le po obsegu manjši prispevki in spisi strogo konservatorskega značaja. Uvodno besedo o avtorju in izboru je napisal Lucijan Menaše.

Vseučilišče v Cambridgeu je podelilo nemškemu pisatelju Thomasu Mannu naslov častnega doktorja. Predstavniki vseučilišča je ob tej priložnosti dejali o Mannu, da ni velik samo kot pisatelj, temveč tudi kot filozof.

Ljubljansko mestno gledališče je uprizorilo pred dnevi politično dramo Jožeta Zemljana »Odlučitev«. Njena uprizoritev je bila precejšen problem za gledališki kolektiv, pa tudi za kritike je bila trd oreh, ker je prišlo avtorju in igralcem na odru na pomoč dejstvo — razpoloženje občinstva, ki je »Odlučitev« zelo toplo sprejelo. Drama oziroma »politična drama v dveh delih«, kakor jo je v podnaslovu nazval avtor, je bila napisana namreč v dneh, ko so italijanski imperialisti zopet segli po našem Trstu.

Churchill prejel Nobelovo nagrado za književnost

Svedski veloposlanik Gunnar Hagglof je nedavno obiskal Churchillja in mu uradno naznanil, da mu je podelila švedska akademija letošnjo Nobelovo nagrado za književnost. Nagrada znaša 12.000 funtov šterlingov.

Winston Churchill je prvi državnik in sedmi Britanec, ki je prejel to največjo svetovno literarno odlikovanje. Samo enkrat pred njim je dobil to odlikovanje nek zgodovinar. To je bil Nemec Theodor Mommsen, ki ga je prejel za svojo monumentalno zgodovino Rima.

Na povabilo, naj bi prišel v Stockholm, da bi mu izročili nagrado, je Churchill izjavil: »Ne morem točno vedeti, kako se bodo dogodki razvijali in kaj bodo zahtevale moje dolžnosti od mene, vendar občutim prav močno željo, da bi se podal tja. Rad bi izkoristil priložnost, da bi osebno izrazil svojo zahvalo akademiji in hkrati tudi svojo svojo toplo naklonjenost do švedske«.

Filmski drobiž doma in po svetu

Slovenska javnost zelo radovedno pričakuje film »Vesna«, ki ga je pri »TRIGLAV-filmu« režiral znani češki režiser František Čap. O uspehu filma danes še ni mogoče govoriti, omeniti pa moramo, da je Čap močno zamajal doslej pri nas veljavno načelo, da lahko nastopajo pod reflektorji v glavnih vlogah samo rutinirani igralci. V »Vesni« igrajo namreč manjše vloge starejši, t. j. poklicni igralci, glavne vloge pa mladi ljudi, ki se doslej niso ukvarjali s to zvrstjo umetnosti.

Naslovna vloga je bila poverjena študentki Metki Gabrijelečičevi, ki jo vidimo na tej strani tudi na sliki.

Po odrski komediji hrvatskega pisatelja Milana Begovića »Ameriška jahta v splitski luk« je posnel znani režiser Geza von Bolvary v Dubrovniku in v Trnovem barvni film »Dalmatinska svatba«. Pravijo, da bo premiera filma istočasno v Nemčiji in v Jugoslaviji. Gre namreč za koprodukcijo producenta Güntherja Martena iz Hamburga ter »TRIGLAV-filma«. Glasbo za to glasbeno komedijo v barvah je napisal Bojan Adamič.

»Bosna-film« je dosegel najlepše in najuspešnejše rezultate na področju dokumentarnega filma. Filma »Splavarji na Drini« in »Splavarji na Sutjesci« sta dobila priznanje in nagrade doma in v tujini.

Vse kaže, da nas bo »Bosna-film« v bližnji bodočnosti presenetil tudi s tremi umetniškimi in sedmimi dokumentarnimi filmi. Prvi umetniški

film — »Stojan Mutikaša« — pripravlja Fedor Hanžekovič, scenarist in režiser filma »Bakonja fra Brne«, delovni naslov drugega je »Pod žarkim suncem« (režiser Boško Kosanovič, ki se je doslej uveljavil na področju dokumentarnega filma), tretji umetniški film pa nosi naslov »Obična priča«. Delo na zadnjem izmed treh filmov je bilo prekinjeno pred dvema leti, sedaj pa ga bo verjetno dokončal Vojislav Nanović.

Novi film Carola Reeda, znan pod delovnim naslovom »Berlinska zgodba«, je dobil svoj dokončen naslov — »The Man Between«. Osrednjo osebo v filmu igra James Mason, nosilki obeh ženskih glavnih vlog pa sta Hildegard Kneff in Claire Bloom.

Basil Rathbone, ki ga poznamo iz filma »Ples na vodi«, se je vrnil v Hollywood, kjer je prevzel eno glavnih vlog v novem filmu Boba Hopea »Mr. Casanova«. Glavno žensko vlogo je sprejela Joan Fontaine.

Ko bo končal ta film, bo posnel Basil Rathbone skupno z Bing Crosbyjem in Dorothy Lamour film »Pot na mesec«.

Roland Petit, član pariškega baleta in Orson Welles sta ustvarila v Londonu Wellesov balet »Gospa na ledu«. Welles je napisal vsebino, narisal dekoracijo in kostume, medtem ko je Petit izvršil koreografijo. Poročila pravijo, da sta v svojih stremljenjih uspela.

Walta Disneya, mojstra risanih filmov, so odlikovali pred kratkim s križem francoske legije časti. Na filmskem festivalu v Cannesu je dosegel namreč s svojim risanim filmom »Peter Pan« zelo velik uspeh.

Letos poleti so imeli v Parizu zanimivo novost — umetniške razstave na prostem. Pokazalo se je, da je to zelo dober način populariziranja umetnosti med ljudstvom.

Tri lepe besede

OTROK NE BI SMEL ITI V PRVI
RAZRED LJUDSKE SOLE.
PREDEN NE UPORABLJA BESED:
»PROSIM«, »IZVOLITE«, »HVALA«

Kot ljudskošolski učitelj imam slabe izkušnje z vpljivostjo otrok. Kadar dobim novo generacijo sedemletnih dečkov v razred, jih je po navadi med njimi zelo malo, ki uporabljajo besede »prosim«, »izvolite« in »hvala«. Toda v šolskem življenju v razredu so te besede zelo važne. Imajo sugestivno, prav čarobno moč. Ti redki vpljivni učenci se mi zdijo kot oaza v puščavi, kajti tudi drugače so pohlevni, dobro vzgojeni in obzirni. Razvajan in nasilen otrok bo besedo »prosim« izgovoril zelo težko, še težje pa »izvolite« in »hvala«. To ga stane veliko samozavedanja in živne. Spomnim se samo, kolikokrat slišimo, kako kakemu otroku zaman prigovarjajo, naj se zahvali. Ni samo formalnost, to je več. Te tri besede brusijo, čistijo in lomijo otroka kot diamantna igla stekleno ploščo. Če se jim otroci privadijo takoj, ko se navadijo govoriti, potem zvenijo kot lepa godba v odnosu do starejših, še lepše pa, če jih otrok uporablja tudi v obsevanju s svojimi tovariši iste starosti.

Vpljudni otrok ni samo želja pedagogov in šole, ampak tudi vseh staršev. Nekoč smo na učiteljski konferenci govorili o tem, ali naj zahtevamo od otrok, da pozdravijo z rahlim poklonom ali ne. Zagovarjal sem mnenje, naj pozdravljajo s poklonom, ker se mi to ne zdi izraz suženjskega pozdrava. Seveda ne mislim tu na poklon do tal, pač pa na majhni, vpljudnostni naklon glave.

Kot učitelj na vasi sem ugotovil, da je vpljudnost pri našem narodu zvezana s spoštovanjem. Na primer: neka stara, sedemdesetletna žena me je vedno vnaprej pozdravljala in se priklonila. Bilo mi je nerodno, pa sem jo nekoč vprašal, zakaj me tako pozdravlja. Odgovorila mi je: »Klanjam se vam zato, ker ste kot šolan in svobodni človek prišli prostovoljno v našo blatno in zapuščeno vas, da naučite naše otroke pameti, poštenja in značajnosti. Vem, da to ni lahko. Zato vas spoštujem in vas pozdravljam.«

Mislil, da smo prav vsi prepričani o tem, da moramo vpljudnost v naših otrocih negovati, seveda ne smemo pretiravati, ampak toliko, kot je za našo družbo potrebno in prav. Pred očmi imam matere svojih učencev, ki me večkrat vprašujejo: »Prosim vas, pojasnite nam, kaj vse spada k moralnemu življenju in kulturnemu vedenju?«

To dokazuje, da se starši svojih učencev za to zanimajo. Seveda poznajo najbolj navadne znake vpljudnosti in to morajo prenesti tudi na svoje otroke. Vzgajati jih morajo že

v predšolski dobi k vsemu dobremu in lepemu. Zato ponavljam, pripravite svojega otroka še pred šolo, da si to prisvoji in uporablja tri lepe besede: »prosim«, »izvolite« in »hvala«, naučite ga, da bo pozdravljal z rahlim priklonom glavo. To so znanji znaki kulturnih ljudi.

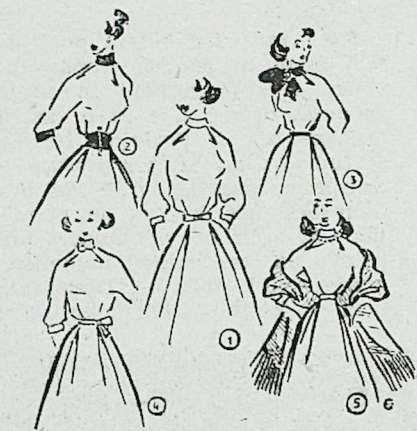
V šoli pa bi morali pedagogi posvetiti navadam spodobnosti in vpljudnosti veliko pozornost. Naša šola se še povsod me more pohvaliti, da je veliko poskušala ali dosegla kake vidne rezultate. Toda kot vsemu, tako tudi spodobnosti in vpljudnosti daje osnovo in temelj roditeljski dom.

M. L.

Modne kombinacije

Nobena umetnost ni biti eleganten za drag denar. Umetnost pa je, če si znate pomagati z okusom in iznajdljivostjo brez velikih izdatkov. Zato nekaj nasvetov za smotrne modne kombinacije.

Preprosto črno ali enobarvno obleko lahko z majhnimi posameznostmi spreminjamo in s tem dosežemo različne učinke. Iz preproste popoldanske ali delovne obleke lahko naredimo primerno oblačilo za večer ter slovesne priliko.

1. Obleka se zapenja na hrbtu, ima tričetrtinske rokave in krilo s štirimi, nezaletanimi gubami. Dve majhni nezalikani gubi na zgornjem delu sklene stojče ovratniki.
2. Z ovratnikom in manšetami iz črnega zameta bomo videz obleke spremenili.
3. Poseben mikaven videz bo dala črna obleka s šalom pastelno lila barve, ki ga bomo pri strani pripeli z lepo broško.
4. Ako našijemo ovratnik, pas ter manšete iz trdega belega pikeja, bo učinek spet poseben nov.
5. Široka in dolga štola temne ali primerne svetle barve ne bo samo modna novost, ampak nas bo tudi prijetno grela v hladnih dnevih.

Kaj so storila naša podjetja za napredno gospodinjstvo

Glavni odbor AFŽ je zahteval od podjetij naše industrije in od Zveznega gospodarskega sveta, da pri svoji proizvodnji upoštevajo potrebe gospodinje ter da proizvajajo razne predmete, ki bodo ženam olajšali gospodinjstvo.

Naša podjetja so te potrebe dobro razumela in prvi sadovi so že vidni. Tolikokrat beremo o gospodinjstvih strojih in napravah v inozemstvu, pa pogledamo dame, kakšni so naši domači tovarstveni izdelki.

V trgovinah nam takoj pade v oči dober asortiman emajlirane posode in časi, ko smo stali v vrsti za lonce ali za kozice, ko smo dobili posodo na točko ali bone, ko je bila nabava umivalnika veliko vprašanje, ti časi so minuli. Tovarna »Gorica« iz Zagreba in tovarna emajlirane posode iz Celja proizvajata vso posodo, ki jo potrebujemo. In danes smo že tako daleč, da gospodinja lahko celo izbira barvo posode. Tovarna v Celju izdeluje poleg navadne železne emajlirane posode tudi črno emajlirano, tako imenovano »eterna posoda«, ki je zelo trpežna in skoraj neumljiva, ker je iz jeklene pločvine. Cena te posode je seveda občutno višja od ostale, toda vsaka gospodinja si bo sčasoma lahko nabavila vsaj kak komad eterne in ga uporabljala za kuhanje, pri katerem je posoda izpostavljena zelo visoki vročini. Eterna bo tudi dobro zamenjala posebno elektro-posodo, ki je pri nas še ne izdelujemo. Zaradi svoje masivnosti eterna namreč dobro konservira toploto.

Od ostalih kuhinjskih pripomočkov proizvajamo doma že vse standardne stroje (za mletje mesa, kave, orehov in moka). Proizvajamo tudi tehnične, celo tri vrste: navadno na pero z okroglim kazalom, z dvema skodelicama na uteži in tretjo, najnovejšo, z dolgim kazalom ter premično utežjo. Ta zadnja je vsekako najbolj praktična, toda tudi najdražja. Zato naj gospodinja, posebno mlada, raje z nabavo tehnične malo počaka in si potem kupi boljše. Tehnica z dolgim kazalom je tudi zelo precizna in ima podolgovato skodelo, tako da na njej lahko tehtamo v prvih mesecih tudi otroka.

Tovarna Jugovinil izdeluje iz plastične mase prte, zavese in preproge za kopalnice in predsobe, ki so zelo lepe. Prav kmalu bodo to postali izdelki široke potrošnje, prav tako razne skodelice in druga posoda.

Tovarna gumijsa izdeluje blazine za poljenje z zrakov, otroške pasove za plavanje in gumijaste prstane za potat steklenice za vkuhanje. Vsi ti izdelki iz plastične mase in iz gumijsa so še vedno nekoliko predragi in bi si želeli bolj dosegljivih cen.

Za gospodinjke potrebe izdelujejo naše tovarne tudi hladilnike za

umetni led (cena 8.500 din). Ledenice so belo emajlirane in relativno zelo majhne. Električnih hladilnikov naša podjetja še ne proizvajajo. Pač pa že izdelujejo (po novem letu bodo tudi v prodaji) električne štedilnike. Te bodo prav gotovo vse naše gospodinjke z veseljem pozdravile, posebno v tem času pocenitve električne energije.

Štedilnik tovarne »Gorica« v Zagrebu ima tri plošče za kuhanje, pečico in prostor za gretje, drugi tip pa je brez ogrevalnega prostora. Proizvodnja je že serijska in jih bodo prodajali po 33.000 in 28.000 din. Kupili jih boste lahko tudi na obroke. Ista tovarna proizvajata tudi plinske štedilnike z 2 pečicama (okrog 35.000 din). Zanimiv je navadni emajlirani štedilnik za drva in premog, ki pa ima vgrajen tudi električni kuhar. Ta štedilnik ima tudi emajlirano polico, ki štiti zid in na kateri lahko stojijo posode z začimbami. Kompletan stane okrog 26.000 din.

Neka tovarna v Beogradu izdeluje zelo praktičen model majhnega štedilnika, ki izgleda kakor kaka igrača, vendar je kompletan štedilnik s ploščo na dve odprtini, pečico in prostorom za pečenje na žaru. Rabi zelo malo prostora (lahko ga postavite na zaboj za drva v najmanjši kot sobe), porabi malo drv in vendar lahko na njem skuhate kompletano kosilo za 4 do 6 oseb.

Zanimiv je tudi električni bojler za vodo, ki v 44 minutah segreje 10 litrov vode na 80 stopinj in tako lahko preskrbuje s toplo vodo več gospodinjstev v isti stanovanjski hiši. Cena je okrog 18.000.

Tovarna »Sloboda« v Jankomiru pri Zagrebu izdeluje veliko centrifuge za pranje perila in velike stroje za likanje. Začeli pa so tudi že s proizvodnjo majhnih pralnih strojev za potrebe gospodinjstev. Stroji so na električni pogon in kupili jih boste lahko na obroke. Cena pa še ni znana.

Tovarne pohištva tudi ne izdelujejo več samo šablonskih kuhinj (kredence, miza in stolice). Tovarna »Lesu« v Ljubljani si je omislila ureditev sodobne kuhinje z dvodelnimi omarami na zidu in pod temi se odvija proces dela okrog kuhanja in pomivanja kot na tekočem traku. Vse ureditve kuhinje lahko namestite na enem zidu in tako vse ostali prostor lahko porabite za bivanje. Taka popolna oprema stane pri »Lesu« 75 tisoč dinarjev, toda zaradi tega ne smete postati malodušni, saj lahko koristite le idejo in si sčasoma nabavljate posamezne dele, ki so itak sestavljeni.

To bi bil kratek in bežen pregled naših domačih novitet, ki jih rabimo v kuhinji. Seveda smo pri tem pustili ob strani nove in praktične izume v spalnici, dnevnici, sobi, pri tekstilu, v prehranbeni industriji in tako dalje.

NAŠE ŽENE ZDRAVSTVENI TECAJI RDEČEGA KRIZA ZA ŽENSKO MLADENO

Pretekli teden se je pričel v postojnskem okraju drugi letnik izobraževanja naše ženske mladine v zdravstveni službi.

Seminarjo so že imeli v Cerknici, Postojni, Pivki in Ilirski Bistrici. Tehnično organizacijo vodi RK.

Letošnji program obsega tri nove predmete: o prehrani, o mentalni higieni in o borbi proti alkoholizmu. Ponekod so dodali tudi druge predmete. V Dolini Košani in v Ilirski Bistrici so 70 do 100 učnih ur razegnili na 120 ur.

Ponekod vprašujejo poročene žene, če je tudi za njih predavanje obvezno. Veasih rabijo še bolj kot dekleta koristnih napotkov in zato prav vsem priporočamo, da tečaje redno obiskujejo.

L. B.

»NA TO KONFERENCO MORAM ITI...«

Tako so govorile žene na Bovškem, ko so dobile vabila za občinsko konferenco. In res so prišle, kljub slabemu vremenu, celo iz 10

km oddaljene Srpence. Vseh skupaj se jih je zbralo 110. V Kobaridu se jih pa je zbralo na občinski konferenci celo 250.

Na teh konferencah so žene govorile o nalogah, ki jih je pred njih postavil IV. kongres AFŽ v Beogradu. V diskusiji so se oglašale žene iz raznih krajev in izražale nekako nezadovoljstvo nad razpustitvijo AFŽ. Dejale so, da imajo občutek, da ne bo zdaj nikogar, ki bi štiti njihove interese in bi jim bil za zaslombo. Ko so pa zvedele, da bodo imele zdaj še večje možnosti udeleževanja v raznih odsekih ženskih društev, so se pomirile in so bile zadovoljne. Potem so padli predlogi za ustanovitve raznih društev in odsekov (društvo prijateljstev mladine, odsek za napredno gospodinjstvo, za komunalne zadeve, za zdravstvo in za prosveto). V Tolminu na primer se je največ žena vključilo v Društvo prijateljstev mladine, s tečajem za napredno gospodinjstvo pa bodo začeli že 15. novembra.

Na teh konferencah so žene govorile tudi o volitvah in o kandidatih, ki so jih izbrali na zborih volivcev. Odobrile so kandidate za republiško in za zvezno skupščino.

Preteklo nedeljo pa so imele podobne konferenice tudi žene v Brezinju, Cerknem in Idriji, v četrtak pa v Spodnji Idriji.

M. T.

Vtisi s potovanja po Jugoslaviji

(Nadaljevanje in konec)

Za povratek smo se odločili za pot preko Bitolja. Bitolj je drugo največje makedonsko mesto. Prvič se omenja v zgodovini leta 1014. Ustanovili so ga Slovani pri samostanu Bukovo. To mesto smo videli le mimogrede. Kakor povsod na jugu, srečujemo tudi tu številne značilnosti iz Orienta, ki ti govore, da je bil nekoč ta vpliv tod zelo močan. Novi del mesta pa je lepo moderno zgrajen.

Kosmet in njegove posebnosti: Ko smo drugo jutro izstopili, smo bili že v Srbiji, oziroma bolje povedano, v avtonomni pokrajini Kosmetu (Kosovo in Metohija). To je predel, kjer je največ Šiptarjev v naši državi. Šiptarji so se naselili iz sosednjih balkanskih gor. Ostali so tu do današnjega dne. Danes imajo kakor Srbi in drugi jugoslovanski narodi, vse možnosti gospodarskega in kulturnega razvoja. Zanimive so nekatere posebnosti tega naroda. Znano je, da silno ljubijo orožje. Brez njega si sploh ne morejo zamišljati življenja. Že majhnemu otroku vcepljajo ljubezen do njega. Njihova borbenost se kaže tudi v narodnih plesih. Po veri so večnoma muslimani. Zato so njih žene še do nedavnega morale biti pokrite s feredžo. Danes tega ne vidiš več. Večina žena je s tem zadovoljna. Tudi enakopravnosti z možem ni bilo. Biti so jim morale popolnoma podrejene. Tega danes ni več. Žene so dobile vse svoje pravice in se jih tudi prav rade poslužujejo.

Mi smo se ustavili v Peči. To je najbolj tipično orientalsko mesto, kar smo jih srečali na naši poti. Nizke lesene hiše, pobejlene z apnom, vse z okni obrnjenimi na dvorišče. Vsaka hiša ima veliko ograjo, da tujec ne more videti v njeno notranjost.

Še nekaj o Črni gori: Naša nadaljna pot je vodila iz Peči v Cetinje. Tudi to je bila lepa in slikovita vožnja. Četja je speljana v serpentinah, tako da človek lahko še dlje časa občuduje slikovitost soteske. Zelo lep je bil tudi pogled na Albanske gore in na Komove.

Čim se pripelješ v Črno goro, vidiš, da se nahajaš v

novem svetu. Drugačen je način gradnje hiš, drugačna nošnja ljudi, drugačen način obdelave. Le malo je bilo predelov, da bi bili porasli s travo ali pokriti z njivami. Najprej gozd, pozneje pa sam kamen, kraški svet. Ljudstvo tod mora voditi veliko borbo za obstanek. Danes dobiva zato Črna gora pomoč države.

V NOB je mnogo pretrpela. Nekateri kraji so bili do tal požgani in porušeni. Tako Podgorica, današnji Titograd! (Toda danes v Titogradu ni več sledu o ruševinah. Danes je na pogoršču Podgorice zrastle novo, moderno mesto. Po osvoboditvi je dobil Titograd tudi železniško zvezo s Sarajevom, ki je bila poprej speljana samo do Nikšića. To je ozkotirna. Sedaj se gradi normalnotirna proga, ki bo vezala Beograd s Crnogorskim Primorjem.

Dubrovnik: Dubrovnik ni sicer veliko mesto, toda kljub temu je najznamenitejše mesto ob naši obali.

Begunci iz Epidaura (dan. Cavtat) so v začetku 7. stoletja na majhnem otočku osnovali naselbino Ragusium, Slovani pa so si na obali uredili naselje, ki so ga nazivali Dubrovnik. Pozneje je prišlo do zveze otočka v naselbino. V tem delu se je razvijal današnji Dubrovnik. Zaradi obrambe je prebivalstvo zgradilo močno obzidje, ki je še danes popolnoma ohranjeno.

Glavna ulica Dubrovnika se imenuje Placa. Je lepa, čista in široka. Tu so nameščene trgovine. Lahko rečemo, da ima vsaka stavba znamenito preteklost. Tako na začetku Place je Onofrijeva Česma (vodnjak) iz leta 1438. Ob tej ulici stoji frančiškanski samostan (iz 14. stoletja), ki je znamenit po tem, da je v njem nameščena apoteka, ki je ena najstarejših v Evropi (1318.).

Tujec si rad ogleda Dvor. Zgradili so ga že v 12. stoletju, vendar je pozneje močno poškodoval požar. Tu so dvorane, kjer sta se sestajala Veliki in Mali svet, tu je bilo središče knezove oblasti. Danes so tod namestili kulturno-zgodovinski muzej Dubrovnik. Na koncu Place je palača Sponza. Tu je bila prvotno carinarnica, pozneje pa prenočišče za tujce. Danes je tam Dubrovniški arhiv. Razen tega je v Dubrovniku vrsta cerkev, ki tudi datirajo v starejšo dobo. S tem smo seveda le delno izčrpali dubrovniške znamenitosti.

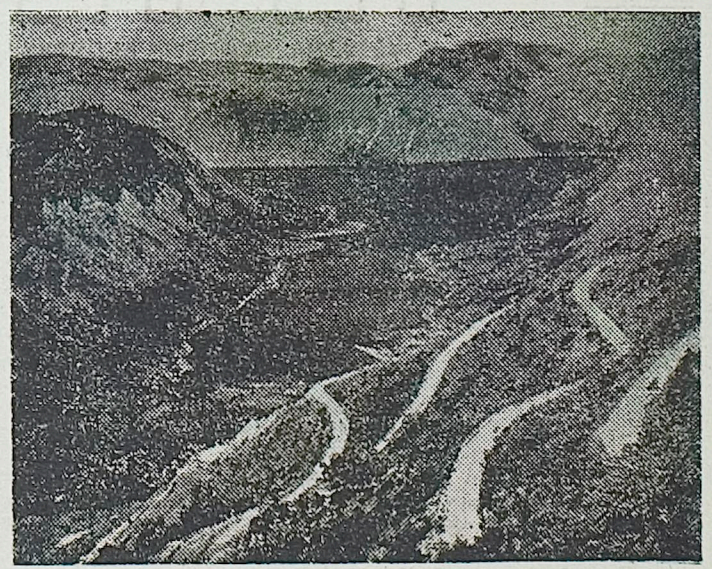
Na poti domov: Naslednje jutro smo se vkrcali na ladjo »Vuk Karadžić«, ki nas je odpeljala proti Splitu. Ze dobro

uro pred prihodom ladje v gruško pristanišče, je tam vse živo. Srečuješ ljudi najrazličnejših narodnosti. Tu so Angleži, Nemci, Francozi, i. dr. Posebno mnogo je bilo ta dan Francozov.

Z namí potuje »Amerikanec« iz Korčule, ki od leta 1904 ni bil več v domovini. Sedaj se vrača k družini. Njegov obraz je star in zgaran in kljub lepi obleki lahko sklepaš, da je bilo njegovo življenje trdo. »Kako je v Ameriki?« »V Ameriki?« Kakor povsod. Kdor dela, ima. Ameriko si lahko ustvariš tudi tukaj, če imaš pridne roke.

Že se vozimo zopet dalje. Še postanek na Hvaru in nato pride Split. Tu sedemo na brzdovlak, ki nas popelje proti domu. Naše zanimivo in dolgo potovanje je končano.

M. T.

Boka Kotorska

Mali kurirček

Tema je legla nad vasico v gozdu in siva megla se je zbirala nad dolino, ki je bila v nevarnosti. V Janezkovi hiši so bili vsi nestrpni. Oče je bodril boječo mater, Janezek pa je ležal na peči in strepo strmel predse.

Družina večerja, toda vsem se zdi jed nekam neokusna, kot bi ji manjkalo soli. In vendar se je dekla potrudila, da bi materi čim bolj ustregla. Počasi so odšli spat. Janezek ni skoraj nič spal. Vso noč je premišljeval, kako je domovina v nevarnosti in kako bi ji lahko pomagal.

Oče je odšel v partizane. V vas so prišli tuji in gorje, če si spregovoril slovensko besedo. Janezkovo mater so odgnali v internacijo. Janezek sam pa je postal kurir. V roko je vzel košek, v čevlje pa pismo. Delal se je, kot da nabira gobe. Nekoč sta ga zalotila dva fašista. Kričala sta nekaj nanj in Janezek je spoznal, da je nevarno. Pomislil je na očeta in na mater ter vrgl košek v grmovje. Ko sta fašista gledala po košu, je izrazil prilično in pobegnil. Tako je tudi tokrat srečno izročil komandantu pisma.

Ko je prišla svoboda, sta se vrnila oče in mati. Objeli so se in dejali: »O, domovina, kako si lepa, svoboda, kako si zlata!«

Napisala SAVLI NADICA
iz Zatočmina

Usoda kraljice Milke

Na Gorjancih je, popolnoma ločen od vseh drugih ljudi, živel puščavnik. Imel je majhno hišico, ki ni imela razen lepega blelega nageljna, nobenega okrasa. Toda ta nagelj je bil čudovit, bil je začaran. O tem je cela zgodba.

V skriti dolini se v vsej krasoti pretaka bister studenček. Nad vodo se ponosno dviga gradič. V njem prebiva mlada, komaj osemnajst let stara deklica Milka, kraljica vil. Vsi vemo, da so gorjanske vile dobre in da ne poznajo zlega.

V neki viharni noči je zašel blizu gradu mlad pastirček, ki je iskal izgubljeno ovčico. Ves očaran je obstal ob pogledu na studenček in čudovit grad. Nemadoma je zaslišal krasno žensko petje in takoj se je spoprijel na gorjanske vile. Skril se za drevo in prisluškoval. Vile so rajale in pele, najmlajša, Milka, pa je opazila pastirčka in bil ji je zelo všeč. Zato je pustila svoje tovarišice in šla za pastirčkom. Ko so vile to videle, so se zgrozile, kajti zakon vil veleval, da ne sme nobena spregovoriti s človekom. Uboga Milka je bila pogubljenka. Kakor hitro je prestopila rob pašnika, se je nje na srebrna, do tal segajoča obleka spremenila v navadno obleko pastirice. Tako je postala Jankova pastirska družica.

Preteklo je nekaj let. Pastir Janke je peljal Milko k poroki. Toda komaj sta prestopila prag male vaskapele se je spremenila v na-

gedj na puščavnikom okna in od takrat je uživala mir pred vsemi zemeljskimi bitji.

Napisala HERFART BRANKA,
uč. IV. razr. gimnazije,
iz Postojne

KAREL SIROK:

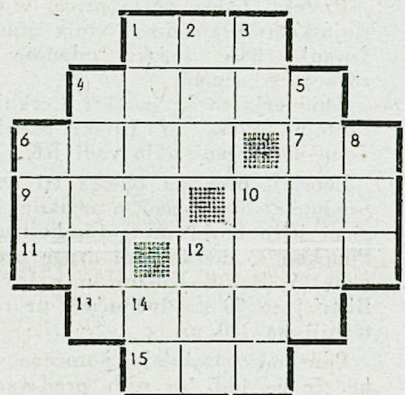
Polžek pri kovaču

»Oj, kovaček, hitro, hitro čuj me, čuj: me podkuj! Lažje vlekel bom voziček, naglo dirjal ko konjiček...«

»Tudi če mi plačaš z zlata te ne morem podkovati! Pojdi polžek, pojdi v gaj, in počakaj kraj vodice, da ti zrastejo nožice, potem pridi spet nazaj! Ko imel boš nogice, ti nabijem podkvice!«

Pionirska križanka

PIONIRSKA KRIŽANKA

Vodoravno: 1. konec šahovske partije, 4. nezdrav, 6. vodne živali, 7. del kolesa, 9. glavni števec, 10. hoditi, premikati se, 11. veznik, 12. ime pisatelja Tavčarja, 13. divja zver, 15. vrsta iglastega drevesa.

Navpično: 1. sestavni del kruha, 2. podrečni veznik, 3. kazalni zaimek, 4. rodovitna pokrajina v LR Srbiji, 5. advokatov pomočnik, 6. del živali, 8. otrok očeta in matere, 10. trska, 12. ime pesnika Grudna, 14. hiba brez glave in repa.

Posta strica Mike

Ta teden vas pa moram res pohvaliti, dragi moji pionirji! Toliko pisem, risb in rešitev se je nabralo v moji mapi, da niti ne vem, če bom lahko danes vsem odgovoril.

Pionirski odred »Martina Krpana« pri Sv. Trojici se je res izkazal! Rešitev sem dobil kar 34 in zdaj se menda ne bom zmotil, če zapišem, da so to vsi člani tega odreda. Ker sem jim obljubil nagrado, sem besedo seveda tudi držal. Takoj, ko sem dobil rešitve, sem po pošti poslal ... kaj je bilo, vam bodo že sami povedali. Obljubil pa sem tudi, da bom objavil njihova imena; iz 4. razr.: Rot Slava, Nared Janez, Matičič Jelka, Strukelj Franc, Korosec Mirko, Metlikovec Franc, Mramor Lojze, Ponikvar Ana, Znidaršič Jože, Krašovec Silvo, Knap Marija, Otoničar Ana, Anzele Alojz, Seljak Matevž, Kovačič Albin, Dobrin Vojko, Koeman Anica, Petrič Annemarije, Strukelj Franc, Krašovec Mari in Skrl Roman; iz 5. razr.: Knap Janez, Maček Franc, Ponikvar Marija, Otoničar Milka, Srnel Franciška, Zalar Anton, Prevec Ivanka in Otoničar Milan; iz 6. razr.: Seljak Andrej, Hiti Marija in Dobrin Rafael; in iz 7. razr.: Modic Dragica in Turšič Francka. Torej zdaj vsi veste, kdo so ti pridni ugankarji in med njimi je dosti novih imen. Prepričan pa sem, da se bomo tudi s temi kmalu bolje seznanili.

Veliko rešitev sem prejel tudi od učencev 4. in 5. razreda osnovne šole v Slavnini pri Prestranku. Pravilno so rešili »spomenika« Dedek Janko, Pavzin Francka, Perenič Ivanka, Abram Marija, Zigmari Fanči, Vekar Marija, Možina Mari-

ja, Kruh Ivanka, Zenko Anica in Slavec Anica. Drugi so se pri 12. in 13. vprašanju nekoliko zmotili, kar so gotovo že sami videli pri objavi pravilne rešitve. Bo pa drugič bolje, kaj ne? Toda ti pionirji niso poslali samo rešitev, ampak tudi pisma, o katerih boste slišali pozneje.

Nekoliko prepozno so poslali pionirji 4. razreda iz Postojne rešitve dveh čarobnih likov, ki so bili objavljeni že v predpredzadnji številki. Vseeno vam bom povedal, kdo je rešil pravilno, in sicer: Dolene Sergij, Inocente Jožko, Baraga Marta, Benčan Sonja in Lipovž Jože.

Pravilni rešitvi »spomenika« sta poslala tudi Simčič Jakob in Sirc Alda, učenca osnovne šole iz Studena pri Postojni.

Rešitev dopolnjevalke iz zadnje številke pa sta do zdaj poslali samo Krajnc Vanda iz Brestanice ob Savi, ki pa je zdaj v Dijaškem domu v Brežicah in Savli Nadica iz Zatočmina. Naša pridna Vandica pa je priložila tudi pisemce, spis in risbo ter celo naročilnico za Slovenski Jadran.

Toda ta teden nisem dobil samo pisem in rešitev, ampak tudi veliko risb. Z risbami so se me spomnili učenci 1. a in b razreda osnovne šole iz Postojne. Napisali so tudi droban listek s prošnjo, da bi njihove risbe objavil. Dragi moji pionirji, naš koticček je prenapravljen, da bi lahko vse objavil, prav gotovo pa bom objavil najboljše.

Zdaj pa k pismom! Danes vam bom na kratko povedal, kaj so mi

pisali učenci osnovne šole iz Slavnine, druga pisma pa bodo morala počakati do prihodnjega tedna.

Perenič Ivanka pravi, da ji je v 4. razredu okrog 35 in da mi že dolgo namera pisati, ker vedno bere naš pionirski koticček.

Abram Marija piše, kakor tudi vsi ostali, da rada prebira Slovenski Jadran in prav posebno ji je všeč koticček strica Mike. Tudi knjige rada bere, pravi naša mala Marija.

Tudi jaz bi vam rada kaj napisala, piše Kruh Ivanka, saj vsak teden tako težko čakam vaš časopis. Berem tudi Pionirja in Cicibana.

Iskrene pozdrave nam je vsem skupaj poslala Pavzin Francka in se pridružuje s svojim pisemcem vsem mojim malim dopisnikom. Pravi, da je poslala tudi spis, toda v pismu ga ni bilo. Verjetno si ga pozabila vtakniti v kuverto, ljuba Francka?

Vadnal Pepca pravi, da imajo v Slavnini veliko in lepo šolsko poslopje. Doma ima še dve sestri iz enega brata. Vsi otroci v Slavnini pa komaj čakajo zime, ker se tako radi kepajo in sankajo. Toda za zimo je še čas, se ti ne zdi, Pepca, raje se še veselimo lepih sončnih dni. Dovolj bo še mraza, burje in snega!

Da bo napisala pismo, se je odločila tudi Vekar Jožefa, ki pravi, da med vsemi novicami najraje prebira, kaj pišejo pionirji in cicibani.

Možina Boris piše, da je naročnik na Slovenski Jadran in da ga redno prebira. V zadnjem času mu je bilo zlasti všeč pismo, ki nam ga je pisala pionirka iz Trsta. Vsakekemu Jugoslovancu pomeni Trst toliko kot življenje, piše Boris, saj so naši partizani zanj žrtvovali kri in življenja. Zato naj se naši Slovenci v Trstu ne bojijo, mi smo z njimi. Ali bereš, Ondina Majcen iz Trsta? Tudi v Slavnini čutijo naši pionirji v vsemih tržaških Slovenci!

Podobno piše tudi Možina Marija, ki pravi, da so srečni, da živijo v Jugoslaviji in da nikomur ne želijo, da bi še kdaj okusili italijanski škorenj.

Samsa Angela piše, da do zdaj ni še nikoli pisala, da je stara 12 let in stanuje v Slavnini, kjer hodi tudi v šolo. Zdaj, ko so odprli šolo tudi v Prestranku, so odšli nekateri učenci tja.

Prvič se je oglasila tudi Zenko Anica. Piše, da je letos doma in pomaga staršem, rada pa bi šla v gimnazijo. Zato se zdaj pridno uči, nagaja pa ji mlajša sestra. Anica je obljubila, da bo drugič napisala daljše pismo.

In še Vekar Marija se je oglasila danes prvič. Zelo vesela je vedno, kadar pride Slovenski Jadran in pridno bere naš koticček.

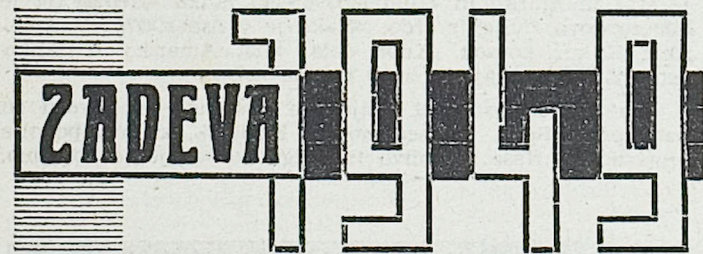
To so bili pionirji iz Slavnine, drugi pa prihodnji!

REŠITVE DOPOLNJEVALKE IZ PREJSNJE ŠTEVILKE

1) lotos, 2) ječal, 3) ubito, 4) bukev, 5) luske, 6) jelen, 7) atomi, 8) noč, 9) arena — SLOVENIJA, LJUBLJANA.

BOJAN ŠINKO:

-1-

(ČUDNA ODISEJADA MLADEGA SLOVENCA
SREDI NAŠEGA STOLETJA)

I. del: SINGAPUR

1. poglavje

V PEKINGU

Ivan Ivanovič Korolenko, višji uradnik sovjetskega trgovskega ministrstva, rodom iz Minska — kakor je bilo razbrati iz njegovega potnega lista —, je še vedno strmel skozi okno brzovlaka Mukden-Peking, ko se je ta ustavil na porušeni in s provizoriji posejani pekinski postaji. Njegovi pogledi so objemali dolgo vrsto gričev na zapadu, za katerimi je pravkar zahajalo sonce. Čeprav je manjkalo le še nekaj trenutkov, da ogromna žareča obla popolnoma zatone za ostrimi vrhovi gričev, je bilo neznansko vroče. Pojemajoči sončni žarki so žgali kakor opoldan.

Kljub temu, da je stal Korolenko pri oknu v odpeti srajci, je čutil, da mu vroč znoj obliva vse telo. Med vožnjo je bil nekajkrat v jedilnem vozu, da se nekoliko ohladi in si pogasi žejo. Vse pijače, s katerimi mu je lahko postregel kitajski natak, pa so bile segrete od vročine in zato tako ogabnega okusa, da jih je moral zapovrstjo izpljuniti skozi okno.

Ko se je Korolenko v Pekingu zavedel, da se je vlak ustavil, se mu je iztrgal iz prsi vzdih olajšanja. Saj je že skoraj pozabil, kdaj je preko Sibirije odpotoval iz Moskve. Slutil pa je, da Peking ni njegova končna postaja. Slutnje so ga le redko prevarile in bil je prepričan, da ga tudi tokrat ne bodo. Take in podobne misli so mu rojile po glavi, ko je z dostojanstveno kretnjo — kakor se spodobi višjemu uradniku sovjetskega trgovskega ministrstva — odklanjal nadležne mlade in stare kitajske nosače ter kulije z neobhodnimi rikšami.

Ali je nosil v kovčku kakšno nadvse pomembno skrivnost, da ga ni zaupal tujim rokam?

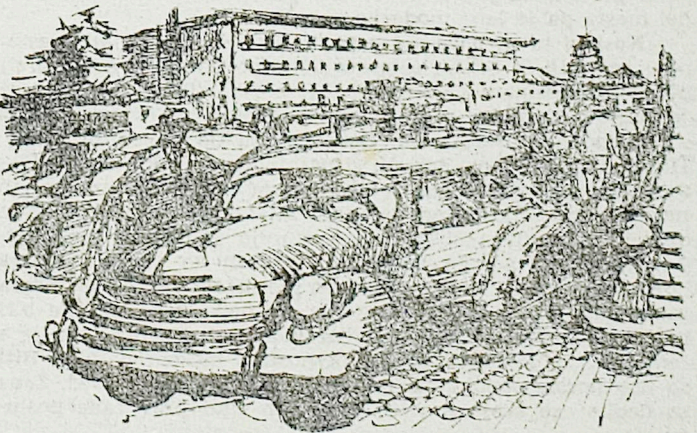
Da bo Peking šele pravi začetek njegovega dolgega, zagonetnega in nevarnega potovanja po kopnem, zraku in morju, tega v tem trenutku Korolenko ni vedel. Tudi tega ni slutil, da bo to potovanje mnogo daljše in za njegovo življenje odločilnejše od vsega njegovega dosedanjega potepanja po svetu, čeprav je bila Azija že tretja celina, ki jo je spoznal.

Na trgu pred postajo je naletel na p'sano in prerivačo se množico. Med njo je opazil nekaj lepo oblečene gospode: ti so stopali previdno in so se ozirali. Trgovci s slamniki na glavah so iskali po vsej verjetnosti med prispelimi potniki znancev in so jih živahno pozdravljali. Videl je tudi lepo oblečene ženske z napudranimi obrazi in blestečimi lasmi. Njihove spogledljive oči niso ušle Korolenkovim pogledom. Manj pa so ga zanimali umazani stari in matere s številnimi otroki, ki so starejše vlekle za seboj, manjše pa nesile v naročju.

S težavo se je prebil do vrste čakajočih izvoščkov. Njihova vozila so nudila pravcato razstavo zgodovine razvoja avtomobila. Največ je bilo starih in polomljenih Fordov iz prejšnjih desetletij, vmes je opazil tudi nekaj Packardov skoraj enake starosti. Vsem na čelu je zagledal majhen Chevrolet in zanj se je Korolenko odločil. Zakaj ravno zanj, tega niti ni vedel natančno. Zdel se mu je menda še najmanj zrel za to pokopališče avtomobilov, kakor je v mislih imenoval te, ugasle zvezde avtomobilsko industrije.

»Sovjetsko veleposlaništvo!« — je v račni s pondarkom dejal kitajskemu soferju, ki ga je vprašujoče pogledal, ko je sedel v avto. Korolenko ni vedel, ali ga je sofer razumel ali ne. Se preden je utegnil ponoviti naročilo, je ta poglaval motor, pritisnil na plin in odzibala sta se po široki prašni cesti.

Sonce je že zašlo, mrak pa še kljub temu ni nastopil. Prehitela sta številne kulije z rikšami, a Korolenko se ni

več zanimal za okolico. Potegnil je iz desnega notranjega žepa svojega suknjica belečnico in zamišljeno listal po njej.

Co bi Korolenko obiskal Peking že pod Cangkajskovo vladavino, — takrat so ga preimenovali v Peiping —, bi moral ugotoviti, da je v letu 1949 pod Mao Tse Tungom še bolj spominjal na srednji vek kot prej. Številne in ogromne ruševine iz državljanske vojne so mu dajale ob času, ko se je začel na prahu polno zemljo spuščati mrak, skoraj pošast, človeka pretresajoč izgled. Razvaline »nebeškega templja«, kjer so pred stoletji kitajski cesarji prosili bogove za blagoslov in srečo svojega ljudstva, mislili pa predvsem

Matevž Hace - sin gozdnate Notranjske

Upravi

SLOVENSKEGA JADRANA

K O P E R

Santorijeva 26 - Poštni predal 2

Radio Koper

NEDELJA 15. 11.: 8.15 Slovenske narodne; 8.30 Za naše kmetovalce; 9.00 Mladinska oddaja: Bamby, III. nadaljevanje; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Pogovor s pionirji; 16.00 Iz zakladnice skladateljev A. Foersterja, J. Aljaža, F. Gerbiča, M. Hubada, M. Tomca in F. Marolta; 16.30 Promenadni koncert revijske in zabavne glasbe, sodeluje B. Adamič; 17.30 Glasba po željah v hrvaščini.

— PONEDELJEK 16. 11.: 11.00 M. Musorgski: Simfonična sinteza iz opere »Boris Godunov«, Bela Bartok: Dva romunska plesa; 11.45 Yma Sumac poje indijanske pesmi; 14.30 Jezikovni pogovori; 17.15 Javna tribuna; 17.30 Skozi Jugoslavijo v narodni pesmi; 18.45 Pisana ponedeljkova šara s plošč. — TOREK 17. 11.: 13.45 Lahka in zabavna glasba; 14.45 Domači zvoki; 17.10 Igra zabavni orkester Radia Zagreb; 17.30 Boris Krnic: Progorska svatba; 18.15 G. Geršwin: Življenje in delo; 22.00 G. Verdi: »Aida«, opera v 4 dejanjih, sodelujejo solisti, orkester in zbor italijanskega radia, dirigira Vittorio Gyu; 22.00 Plesna glasba. — SREDA 18. 11.: 11.00 Šolska ura: Mihec bo štedil; 14.30 Od Triglava do Jadrana; 14.40 Ti puščice za k'ma lumnep in druge pojete slovenski oktet in komorni zbor Radia Ljubljana; 17.00 Iz ustvarjalnosti srbskih skladateljev M. Živkovića, M. Vukdragovića, J. Slavenskega in M. Tajčevića; 18.15 Zabavna glasba iz filma »Broadwayske melodije«; 21.00 Radijski roman: I. Stone: »Sla po življenju«; 22.00 Plesna in zabavna glasba. — ČETRTEK 19. 11.: 13.45 Lahka in zabavna glasba; 14.30 Javna tribuna; 17.15 Jezikovni pogovori (ponovitve); 18.30 Glasbena kronika; 18.40 Igra zabavni orkester Radia Ljubljana. — PETEK 20. 11.: 11.00 Pisan operni koncert; 11.30 Emisija za otroke; 14.30 Obzornik; 14.40 Primorske in tržaške narodne pesmi; 21.00 Slušna igra: Katajev: »Kvadratura kroga«; 22.00 Za zabavo in ples. — SOBOTA 21. 11.: 14.15

Šport doma in po svetu; 14.40 Domači zvoki; 17.09 Emisija za JLA; 18.15 Veseli sobotni večer; 21.00 Radijski roman: I. Stone: »Sla po življenju«, 4. nadaljevanje; 21.30 Izbrano cvetje z domače grude; 22.00 Plešite z nami.

Poverjenikom Prešernove družbe in knjigarnam

Konec novembra bomo pričeli z razpošiljanjem knjig Prešernove družbe. Da bi imeli za ekspedit vse pravočasno pripravljeno, prosimo, da nam najkasneje do 20. novembra sporočite vse spremembe, ki so nastale v številu članov, naslovu in podobno. Nadalje prosimo, da za te članke poravnate članarino najkasneje do konca meseca novembra.

Vsa sporočila oz. naročila, ki bi jih prejeli po 20. novembru in bi jih ne mogli več upoštevati pri rednem ekspeditu, bomo pribili na račun redni članarini 240. — dinarjev za naročnika s tem, da bo doplačal 25 dinarjev za odpremo.

Zato prosimo, da nam takoj sporočite, koliko članov predvidevate še pridobiti, da vam bomo poslali knjige tudi še zanje.

Glavni odbor
PRESERNOVE DRUŽBE

MESTNO GLEDALIŠČE
IZ LJUBLJANE V KOPRU

V nedeljo 15. novembra ob 16. uri:
Jože Zemljan: »Odločitev«
V nedeljo 15. novembra ob 20. uri:
Jože Zemljan: »Odločitev«
(Izven abonmaja)

O G L A S I

BORDON Ana, poročena Furlanič, roj. 15. XII. 1908 v Manžanu stanojoč v Montinjanu štev. 3, je izgubila osebno legitimacijo, številka 23283/13273, izdano od obč. ljudskega odbora Marezige in jo razglašala za neveljavno.

Na Notranjskem — Cerkljica, Loška dolina, Begunje in Bloke — so volivci na listi SZDL kandidirali v republiko skupščino notranjskega domačina — starega borca za pravice delovnega človeka in veterana partizanske borbe — tovariša Matevža Hacea.

Matevža vsi že več ali manj poznajo, zlasti tam, kjer kandidira, ker je domačin, poznajo ga pa tudi drugod po okraju in še drugje, saj je sekretar OK ZKS Postojna, in k njemu ponavadi vodi pot, če se je kje kaj ustavilo in ne gre naprej.

Vsi Matevža poznajo, pravim, poznajo ga vsaj na videz ali po imenu, saj je bilo njegovo ime tesno povezano z našo osvobodilno borbo, povezano z našo povojno graditvijo socializma, znano pa je tudi v literaturi, saj nam je ohranil pozabljenja s svojo pisano besedo kot pisatelj-samouk, prenekatere partizansko zgodbo, kar vse skupaj predstavlja že lep kos slovenske zgodovine iz njenih najslavnejših dni.

Med drugimi kandidati za naše ljudske poslance — naše predstavnike in zastopnike naših koristi v republikanski skupščini, »Slovenski Jadrani« publiko predstavljajo vsem tudi tovariša Matevža Hacea.

Rodil se je leta 1910 v vasi Podcerkev pri Starem trgu v Loški dolini kot sin kajžarja in gozdnega delavca. Gozdarenje je bilo v hiši že tradicija in je prehajalo z roda na rod. Tako je tudi Matevž, ko je odrasel pastirjevanju in je dovršil osnovno šolo v Starem trgu, že leta 1926 delal izmenoma na žagi v Marofu in v gozdu.

Kaj kmalu se je spoznal z delavskim gibanjem, čutil pa je zato tembolj splošno zaostalost in težko življenje delovnega človeka na Notranjskem. Prizadeval si je, da bi se čim več naučil, da bi domel družbeno dogajanje. Težko garanje in brez-pogojna pokornost — to je bil tedaj delež našega delovnega človeka. Brezpravnost in izkoriščanje so sili-li delavca, da je menčno iskal rešitve iz težkega položaja. Ena izmed oblik delavskega udejstvovanja so bila delavska prosvetna društva »Svoboda«. Tu dobimo Matevža kot člana že leta 1926. Aktivno je sodeloval v najintenzivnejšem delu za delavsko izobraževanje. Bil je član dramske in knjižniarske sekcije v društvu. Ko je beograjska diktatura likvidirala »Svobodo«, je iz njih takoj zraslo društvo »Vzajemnost«, ki jo nadaljevalo delo »Svobode« —

menjalo se je samo ime. Od leta 1935 pa do 1937 je bil Matevž tudi predsednik »Vzajemnosti« v Loški dolini. Delavsko gibanje je tam tedaj bilo tako razgibano in postavljeno na tako trdno in solidno osnovo, da so delavci kljub znanemu režimskemu terorju pri volitvah leta 1936 dobili v svoje roke občini Stari trg in Lož, kateri so prej 40 let neprestano trdno držali v svojih rokah klerikale. Ni čudno, če so režimski priganjači postali pozorni na napredno gibanje v Loški dolini in na njegove voditelje. V tem delavsko-kmečkem gibanju se je poleg Janeza Hribarja, Franca Strleta in Ivana Korošca (padel v Španiji) vedno bolj uveljavil tudi mladi Matevž Hace. Že leta 1936 je bil strokovni vodja v podjetju, kjer je delal in delavci so ga vedno bolj upoštevali.

Že v tih dneh se je jeklenil v neizprosni razredni borbi že itak neupogljivi Matevžev značaj. Videl je razmere okrog sebe, zelo mnogo pa se je naučil iz knjig, ki so mu bile iz mlada največje prijateljice. Sklenil je, da se še malo bolj razgleda po svetu in spozna razmere in delo tudi drugod. Leta 1937 je odšel na delo kot gozdni delavec v Francijo, kamor so leto za letom odhajali premnogi naši ljudje, ker jih domovina ni mogla preživljati ali pa jim je preveč mačehovsko rezala kruh.

V Franciji je ostal dve leti. Tudi tam je izkoristil vsako priliko, da je spoznaval življenje delavcev in delavsko razredno gibanje. Tam je tudi sodeloval kot dopisnik pri na-

šem listu, ki je izhajal v Parizu. Bil je to »Glas izseljencev« in urejal ga je tedaj Tomo Breje.

Po vrnitvi iz Francije se je takoj vključil v politično delo v Loški dolini. Leta 1940 je bila tam formirana prva partijska organizacija in med njenimi člani je bil tudi Matevž. Intenzivno je delal na terenu, razen tega pa je sodeloval tudi kot dopisnik pri delavskem tisku. Razpravljal je predvsem o problematiki gozdnih delavcev in kmetov v Loški dolini.

Prišlo je leto 1941 in z njim razpad stare kraljevske Jugoslavije ter italijanska okupacija. Napredni delavci so se takoj znašli in so začeli zbirati in spravljati orožje ter municijo. Pojavili so se prvi partizani. Vsa Loška dolina je bila tedaj toliko politično zrela po zaslugi prvih komunistov — med njimi je vidno mesto zavzemal Matevž — da so že julija 1941 po vseh vaseh bili vzpostavljeni narodnoosvobodilni odbori! Matevž je tedaj že bil član OK za Notranjsko in je bil največ na terenu Loški potok. Kot aktivist je delal na terenu vse do 1942. leta, ko je bil politični komisar po raznih enotah NOV in pozneje JA. Od tam ga poznajo tudi skoraj vsi bivši partizani. Vzelo bi preveč prostora če bi hotel naštevati vse neštevilne bitke in borbe, skozi katere je Matevž pomagal voditi svoje enote. Omenim naj le, da se je s XIV divizijo — bil je nekaj časa tudi njen komisar — udeležil slavnega pohoda na Stajersko, ki je še danes ponos slovenskega partizanstva in ponos vsega slovenskega ljudstva na sploh.

Po končani vojni je Matevž delal v gozdarski stroki. Bil je pomočnik ministra za gozdarstvo LRS ter je s svojim velikim življenjskim in strokovnim izkustvom mnogo napravil zlasti na področju lesne industrije.

Po znani lanski decentralizaciji državnega aparata je Matevž Hace postal sekretar Okrajnega komiteja ZKS v Postojni. Je tudi predsednik okrajnega odbora SZDL, odbornik Okrajnega ljudskega odbora Postojna itd. Je nosilec Partizanske spomenice 1941 in številnih drugih visokih odlikovanj. Je rezervni podpolkovnik JLA. Njegovo ime je tesno povezano tako z NOB, kot s povojno graditvijo socializma pri nas. Precejšen doprinos je dal tudi naši literaturi, kjer je iz skromnega samouka napredoval v sočnega pripovednika. Kmalu bo tudi »Slovenski Jadrani« v posebni knjigi objavil še nekatere njegove spomine iz težkih in slavnih dni osvobodilne vojne.

Notranjska je ponosna na svojega poslanskega kandidata, saj je njen pravi sin, zrasel iz trpljenja in trdega garanja, prekaljen v težki borbi za kruh in svobodo ter tudi na sedanjem položaju neumorno dela za kulturni in gospodarski dvig svoje ožje domovine. Notranjci vedo, komu so poverili zastopanje svojih koristi v republikanski skupščini. Matevžu ni treba drugega priporočila pri njegovih volivcih, ki ga skoraj vsi tudi osebno poznajo. Vse njegovo življenje in delo je volivcem porok najčistejše zvestobe in privrženosti ideji socializma in socialistične izgradnje močne Titove Jugoslavije, v kateri bodo vsi naši delovni ljudje imeli vsak svoj pošten kos kruha!

Rastko Bradakša

na svoj blagor, in stare cesarske letne palače — poznejšega muzeja —, dalje obrisi mogočnih mestnih vrat, nekdanj razkošnih palač nekoč tako bogatih pekinških meščanov — vse to je skupaj s še stoječimi in porušeni hišami in hišicami revnih in najrevnejših prebivalcev mesta nudilo Korolenku mogočno sliko umirajoče in še ne izumrle preteklosti. O novem Pekingu ni bilo ne duha ne sluha.

Vsega tega Korolenko seveda ni videl, ker jo je potem, ko je našel v beležnici, kar je iskal, vtaknil zopet v žep, se udobno zleknil — kolikor je bilo v tesnem Chevroletu zaradi njegove visoke postave mogoče —, zaprl oči in se predal svojim mislim.

Kaj je premišljeval Ivan Ivanovič Korolenko?

Kdo ve, kaj mu je razjedalo možgane, da ni privoščil v temo se zavijajočemu Pakingu, na čigar tla je danes prvič stopil, niti pogleda?

Mnogo več razen vedno gostejše teme ne bi videl, ker zaradi štednje ulične svetilke še niso gorele.

Močan sunek z glavo ob streho avtomobila je pretrgal nit njegovega razmišljanja. Avto se je nenadoma zaustavil pred precej velikim in sodobno zgradbijo sovjetskega veleposlaništva v nekdanjem evropskem delu mesta. Dve minuti pozneje je Korolenka sprejel konzul in poveljnik izpostave NKVD v Pekingu, polkovnik Josif Fjodorovič Kudrnjacev, ki je bil o njegovem prihodu izgleda natančno obveščen. Veleposlaništvo si je namreč delilo streho z ljudmi polkovnika Kudrnjaceva.

»Ivan Ivanovič Korolenko?«

»Da, tovariš polkovnik!«

Korolenko je odgovarjal iz spoštljive razdalje, polkovnik Kudrnjacev pa se ni potrudil, da bi mu ponudil roko, ali ga povabil, naj sede.

»Iz trgovinskega ministrstva ZSSR?«

»Da, tovariš polkovnik!«

Tudi na drugo vprašanje je Korolenko odgovoril iz spoštljive razdalje.

Polkovnik Kudrnjacev je vstal izza svoje pisalne mize in si prižgal cigareto.

»Pridite jutri ob devetih. Dežurni oficir veleposlaništva, ki vas je sprejel ob vstopu v poslopje, vam bo po večerji pokazal vašo sobo.«

Sedaj se je polkovnik Kudrnjacev toliko ponižal, da je stisnil prsteno roko in mu želel celo lahko noč. Korolenko seveda ni mogel vedeti, zakaj ga Kudrnjacev sicer vljudno priganja k počitku. To mu je postalo jasno šele čez štiriindvajset ur.

»Ivan Oblak!«

Ivan Ivanovič Korolenko je že hotel prestopiti prag, ko sta ti dve besedi iz polkovnikovih ust povzročili, da se je naenkrat ves prestrašen obrnil na petah za devetdeset stopinj. Polkovniku Kudrnjacevu je komaj viden nasmeh spreletel ustnice.

»Lahko noč, Ivan Ivanovič Korolenko!«

Skozi vrata v ozadju pisarne je polkovnik Kudrnjacev zapustil sobo in zaloputnil za seboj vrata, ne da bi se ozrl na obiskovalca iz Moskve, ki je presenečen zrl za njim...

Napoved je Ivan Ivanovič Korolenko našel dežurnega oficirja, pri katerem je ob svojem prihodu pustil kovček. Za njim se je povzpel po stopnicah v četrto nadstropje, nato pa mu sledil po dolgem in širokem hodniku do njegovega stajnega konca. Ko je dežurni oficir odklenil ena izmed mnogih vrat, ga je z roko povabil naj vstopi. Korolenko je sledil njegovi kretanju in obrnil stikalo. Mehka svetloba se je razlila po skoraj razkošno opremljeni sobi z medenčinasto posteljo.

Dežurni oficir ga je od vrat molče opazoval. Se preden je Korolenko položil svoj kovček na posteljo in presenečen ugotovil, da je odklenjen, — čeprav se je dobro spominjal, da ga je v vlaku, ko je spravil vanj umivalni pribor, skrbno zaklenil —, so se vrata za njim zaprla. S tremi koraki je bil Korolenko pri vratih.

Z notranje strani vrata sploh niso imela ključa!

Torej so preiskali vsebino njegovega kovčka in ga čez noč zaklenili!

Ali res samo čez noč?

Pogled mu je šinil k oknu, temu pa so sledili tudi njego-

vi koraki. Okno se je sicer dalo odpreti, na njem pa je bila gosta žična mreža... Ob omari nasproti postelje je opazil Korolenko še ena vrata, ki pa so imela kljuko. Ko jih je skušal odpreti, je ugotovil, da niso zaklenjena. Vdrla so v kopalnico, a bila so tudi njena edina vrata. Okno je varovala prav tako močna žična mreža...

Ujetnik si zaradi nenavadnega položaja ni delal preglatve. Kmalu je v njegovi sobi ugasnila luč, s postelje pa je bilo slišati mirno in globoko dihanje. Utujen od dolgega in napornega potovanja je po vročem dnevu Ivan Ivanovič Korolenko ali Ivan Oblak, kot se je pošalil polkovnik Kudrnjacev, zaspal težko, a krepilno spanje brez sanj.

2. poglavje AMERIKANCA

Se je polkovnik Kudrnjacev samo šalil, ko je poklical Ivana Ivanoviča Korolenka z imenom Ivan Oblak?

Ni se šalil, Ivan Oblak je bilo pravo ime človeka, ki mu ga je poslala moskovska centrala NKVD pod imenom Ivan Ivanovič Korolenko.

Po očetu je bil Ivan Oblak Slovenec iz okolice Celja, rodem iz Coosa v državi Vermont v ZDA, po materinem očetu Francoz, sedaj pa v Pekingu zaklenjen v četrtem nadstropju sovjetskega veleposlaništva kot Ivan Ivanovič Korolenko, višji uradnik trgovinskega ministrstva iz Moskve, rodem iz Minska, državljani ZSSR! Njegov potni list je bil pravilno izstavljen v Moskvi, osebni popis se je do pičice ujemal z njegovo zunanostjo, vstopno vizo pa mu je izdalo veleposlaništvo LR Kitajske v Moskvi.

Zakaj ga je dal polkovnik Kudrnjacev čez noč zapreti, potem ko mu je naročil, naj se naslednjega dne ob devetih oglasi v njegovi pisarni?

Kako je prispel Ivan Oblak v Moskvo in odtod kot Ivan Ivanovič Korolenko, višji uradnik trgovinskega ministrstva ZSSR v Pekingu ter v zaklenjeno in zamreženo sobo s kopalnico v četrtem nadstropju sovjetskega veleposlaništva?

Vaš Vane